

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

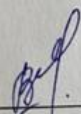
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (випускної) роботи
за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування»

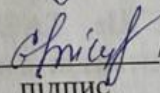
на тему: «Облік розрахунків з підзвітними особами та особливості
їх оподаткування»

Виконала: студентка IV курсу, групи ОП-22 Лобінцова В.В.
ПІБ

/ /
підпис

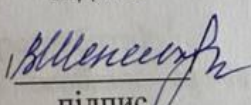
Керівник

д.е.н., професор Мішук Є.В.
ПІБ

/ /
підпис

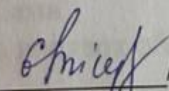
Нормоконтролер

к.е.н., доцент Шепелюк В.А.
ПІБ

/ /
підпис

Завідувач кафедри

д.е.н., професор Мішук Є.В.

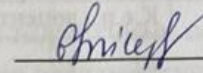
/ /

Кривий Ріг – 2026 р.

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
Перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри МООПУ
д.е.н., професор Міщук Є.В.

«19» лютого 2026 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (випускную) роботу студенту

Лобінцовій Вероніці Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Облік розрахунків з підзвітними особами та особливості їх оподаткування»

керівник роботи д.е.н., професор Міщук Є.В.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від «19» лютого 2026 року № 110с

2. Строк подання студентом роботи: 17.06.2026 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукова та періодична література з обліку розрахунків з підзвітними особами, фінансова звітність ПРАТ «ЦГЗК», первинні документи його бухгалтерського обліку розрахунків з підзвітними особами.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1 Теоретичні основи обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування

1.1 Критичний аналіз підходів до розрахунків з підзвітними особами

1.2 Аналіз нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування

2 Аналітичні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування на пат «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат»

2.1 Аналіз діяльності ПРАТ «ЦГЗК» та його облікової політики

2.2 Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами на ПРАТ «ЦГЗК» та їх оподаткування

2.3 Проблемні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами та можливі шляхи їх вирішення

5. Перелік графічного матеріалу
 Рис. 1.1 – Обчислення балансової вартості фінансового активу за метод
 амортизованої собівартості [29]
 Рис.2.1 – Динаміка товарної дебіторської заборгованості ПРАТ «ЦГЗК»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	К.е.н., доцент Шепелюк В.А.	17.03.	16.04
Розділ 2	К.е.н., доцент Шепелюк В.А.	17.04	17.05

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Примітки
1.	Співбесіда зі студентом за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	19.02.2026	Виконано
2.	Збір матеріалів до кваліфікаційної (випускної) роботи	19.02.2026 - 08.03.2026	Виконано
3.	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (випускної) роботи	10.03.2026 - 15.03.2026	Виконано
4.	Підготовка I розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його консультанту	17.03.2026 - 16.04.2026	Виконано
5.	Підготовка II розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його консультанту	17.04.2026 - 21.05.2026	Виконано
6.	Підготовка вступної частини	22.05.2026 - 24.05.2026	Виконано
7.	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи студентом	24.05.2026 - 10.06.2026	Виконано
8.	Отримання відгуку керівника	17.06.2026	Виконано
9.	Попередній захист роботи	16.06.2026	Виконано
10.	Захист роботи		Виконано

Дата видачі завдання «19» лютого 2026 р.

Студент

(підпис)

Лобінцова В.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Міщук Є.В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	5
АНОТАЦІЯ	6
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	7
ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ	11
1.1 Критичний аналіз підходів до розрахунків з підзвітними особами	11
1.2 Аналіз нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування	21
2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПАТ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»	29
2.1 Аналіз діяльності ПРАТ «ЦГЗК» та його облікової політики	29
2.2 Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами на ПРАТ «ЦГЗК» та їх оподаткування	50
2.3 Проблемні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами та можливі шляхи їх вирішення	63
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

Криворізький національний університет
Факультет економіки а управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (випускн) роботу на тему: «Облік розрахунків з підзвітними особами та особливості їх оподаткування»

ВР: 79 стор., 2 рис., 27 табл., 14 додатків, 57 джерел.

Мета роботи: полягає у визначенні особливостей обліку та оподаткування розрахунків з підзвітними особами.

Завдання дослідження:

- провести критичний аналіз підходів до розрахунків з підзвітними особами;
- проаналізувати нормативно-правові документи, що регламентують порядок обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування;
- провести аналіз діяльності ПРАТ «ЦГЗК» та його облікової політики;
- систематизувати особливості бухгалтерського обліку розрахунків з підзвітними особами на ПРАТ «ЦГЗК» та їх оподаткування;
- виявити проблемні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами та можливі шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування. Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування.

Результати дослідження: виявлено, що облік розрахунків з підзвітними особами на ПРАТ «ЦГЗК» здійснюється відповідно до міжнародних стандартів обліку й звітності. Виявлені проблеми: несвоєчасне подання авансових звітів, порушення строків звітування, помилки в оформленні первинних документів та недостатній рівень внутрішнього контролю, що призводить до викривлення облікових даних і зростання податкових ризиків.

Обґрунтовано доцільність посилення внутрішнього контролю за рухом підзвітних сум шляхом впровадження автоматизованих систем обліку та електронного документообігу. Запропоновано також удосконалення регламентів звітування і підвищення фінансової дисципліни працівників, що дозволить мінімізувати ризики порушень та підвищити достовірність облікової інформації.

ВІДРЯДЖЕННЯ, ДОБОВІ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ,
ОПОДАТКУВАННЯ, ПІДЗВІТНА ОСОБА, РОЗРАХУНКИ З ПІДЗВІТНИМИ
ОСОБАМИ

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the specific features of accounting and taxation of settlements with accountable persons. The research tasks include a critical analysis of approaches to settlements with accountable persons; examination of regulatory and legal documents governing the accounting and taxation procedures for such settlements; analysis of the activities of PJSC “Central Iron Ore Enrichment Works” (PJSC “CGOK”) and its accounting policies; systematization of the peculiarities of accounting for settlements with accountable persons at PJSC “CGOK” and their taxation; and identification of problematic aspects in accounting for these settlements along with possible solutions.

The object of the study is the process of accounting for settlements with accountable persons and their taxation. The subject of the study comprises the theoretical and practical aspects of accounting and taxation of settlements with accountable persons.

The results of the study show that the accounting for settlements with accountable persons at PJSC “CGOK” is carried out in accordance with international accounting and reporting standards. The main issues identified include untimely submission of advance reports, violations of reporting deadlines, errors in primary documentation, and an insufficient level of internal control, which lead to distortions in accounting data and increased tax risks.

The study substantiates the necessity of strengthening internal control over accountable funds through the implementation of automated accounting systems and electronic document management. It is also proposed to improve reporting regulations and enhance employees’ financial discipline, which would help minimize compliance risks and improve the reliability of accounting information.

Keywords: business trip, per diem, accounts receivable, taxation, accountable person, settlements with accountable persons.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. ВЗ – військовий збір;
2. грн. – гривні;
3. див. – дивіться;
4. ДЗ – дебіторська заборгованість;
5. КзП – Кодекс Законів про працю;
6. Мінфін – Міністерство фінансів України;
7. МСБО – міжнародний стандарт бухгалтерського обліку;
8. МСФЗ – міжнародний стандарт фінансової звітності;
9. МФУ – Міністерство фінансів України;
10. НБУ – національний банк України;
11. НМДГ – неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
12. од. – одиниці;
13. ОП – облікова політика;
14. ПВ – первісна вартість;
15. ПДЗ – поточна дебіторська заборгованість;
16. ПДФО – податок з доходів фізичних осіб;
17. ПЗО – підзвітна особа;
18. ПКО – прибутковий касовий ордер;
19. ПКУ – Податковий кодекс України;
20. ПРАТ – публічне акціонерне товариство;
21. НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
22. п. – пункт;
23. п. п. – підпункт;
24. ПДВ – податок на додану вартість;
25. р. – рік;
26. рах. – рахунок;
27. рис. – рисунок;
28. РПО – розрахунки з підзвітними особами;
29. РСБ – резерв сумнівних боргів;
30. ст. – стаття;
31. табл. – таблиця;
32. тис. – тисяча;
33. фін – фіннова;
34. ЦГЗК – Центральний гірничо-збагачувальний комбінат

ВСТУП

Сучасні умови господарювання характеризуються підвищеним рівнем невизначеності, суттєвими змінами в організації бізнес-процесів, трансформацією логістичних ланцюгів, необхідністю оперативного прийняття управлінських рішень та посиленням вимог до забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. За таких обставин особливого значення набувають питання раціонального використання коштів підприємства, належного контролю за їх рухом та забезпечення достовірності облікової інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

В умовах воєнного стану, значна кількість підприємств зіткнулася з необхідністю швидкої адаптації до нових викликів, пов'язаних із переміщенням працівників і виробничих потужностей, розширенням дистанційних форм роботи, зміною механізмів забезпечення господарської діяльності та зростанням кількості операцій, що потребують оперативного фінансування. Це посилює вимоги до якості обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами та актуалізує необхідність удосконалення підходів до організації обліку окремих видів розрахунків.

Розвиток цифрових технологій, впровадження електронного документообігу, використання корпоративних платіжних інструментів та постійне оновлення нормативно-правового поля формують нові вимоги до системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. За таких умов зростає потреба в забезпеченні своєчасності, повноти та достовірності відображення господарських операцій, що є необхідною передумовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підвищення рівня фінансової дисципліни та запобігання ризикам порушення податкового законодавства.

Додаткової актуальності досліджуваній темі надає динамічний характер податкового регулювання в Україні, який потребує від підприємств постійного моніторингу законодавчих змін та адаптації облікової політики до нових вимог. У сучасних умовах правильне застосування норм податкового законодавства є

не лише інструментом виконання зобов'язань перед державою, а й важливим чинником мінімізації фінансових ризиків, збереження ділової репутації та забезпечення економічної безпеки підприємства.

Крім того, процеси післявоєнного відновлення економіки України передбачають активізацію інвестиційної діяльності, реалізацію інфраструктурних проєктів, розширення міжнародного співробітництва та залучення фінансової допомоги. Тому особливого значення набуває забезпечення прозорості фінансових операцій, дотримання принципів підзвітності та підвищення якості облікової інформації, що використовується для оцінювання ефективності діяльності підприємств та контролю за використанням фінансових ресурсів.

Отже, дослідження проблематики обліку РПО та специфіки їх оподаткування є своєчасним і практично значущим, оскільки спрямоване на вдосконалення механізмів облікового відображення господарських операцій, підвищення ефективності фінансового контролю, забезпечення відповідності чинним законодавчим вимогам та зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах воєнних викликів і майбутньої відбудови економіки України.

Мета роботи: полягає у визначенні особливостей обліку та оподаткування РПО.

Завдання дослідження:

- провести критичний аналіз підходів до РПО;
- проаналізувати нормативно-правові документи, що регламентують порядок обліку РПО та їх оподаткування;
- провести аналіз діяльності ПРАТ «ЦГЗК» та його облікової політики;
- систематизувати особливості бухгалтерського обліку РПО на ПРАТ «ЦГЗК» та їх оподаткування;
- виявити проблемні аспекти обліку РПО та можливі шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес обліку РПО та їх оподаткування. Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку РПО та їх оподаткування.

Методи дослідження, використані у роботі, включають аналіз і синтез – для дослідження теоретичних і нормативних положень щодо порядку відображення підзвітних сум в обліку та оподаткуванні; порівняння – для зіставлення вимог НП(С)БО та МСФЗ щодо визнання і погашення заборгованості підзвітних осіб; індукцію та дедукцію – для формування узагальнень на основі окремих господарських операцій та конкретизації загальних підходів бухгалтерського обліку; економіко-статистичні методи – для оцінювання обсягів, структури та динаміки ДЗ; а також графічний метод – для наочного відображення результатів аналізу у вигляді таблиць і діаграм.

Джерельна база дослідження включає наукові праці, навчальні видання та практичні матеріали, що розкривають питання обліку та оподаткування РПО. Теоретичні аспекти обліку та внутрішнього аудиту ДЗ висвітлено у праці Н.С.Акімової [1]. Практичні підходи до організації РПО подано у публікації Л.Безкоровайної [2], а також у роботі В. С. Белозерцева та Д. В. Савченка [3]. Питання оформлення відряджень працівників розглянуто у матеріалі Н.Братаніч [4]. Базові положення бухгалтерського обліку узагальнено у підручнику за редакцією Ф. Ф. Бутинця [5].

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1 Критичний аналіз підходів до розрахунків з підзвітними особами

Важливим елементом організації бухгалтерського обліку РПО є чітке розуміння економічної сутності категорії «підзвітна особа». Незважаючи на широке використання цього терміна у практичній діяльності підприємств, у вітчизняній науковій літературі відсутній єдиний підхід до його трактування. Дослідження наукових джерел свідчить про існування декількох концептуальних підходів до визначення змісту даного поняття [1 – 5].

Перший підхід ґрунтується на ототожненні підзвітної особи з працівником підприємства, який отримав грошові кошти авансом для здійснення визначених господарських витрат. Представники цього підходу акцентують увагу насамперед на факті отримання коштів під звіт та їх цільовому використанні. Саме такий підхід простежується у працях Ф. Бутинця, В. Лєня, О. Коблянської та інших науковців. У межах даного підходу підзвітна особа розглядається як елемент системи внутрішніх розрахунків підприємства, а головною ознакою її статусу є отримання авансових коштів для виконання службового доручення [5].

Другий підхід робить акцент не стільки на отриманні коштів, скільки на обов'язку працівника відзвітувати за їх використання. Його прихильники вважають, що визначальною характеристикою підзвітної особи є виникнення відповідальності за використання переданих їй ресурсів та необхідність документального підтвердження здійснених витрат. Такий підхід більшою мірою відповідає сучасним вимогам бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, оскільки підзвітність передбачає не лише використання коштів, а й належне оформлення результатів виконаного доручення [6; 10; 14].

Третій підхід базується на розгляді підзвітної особи через призму цивільно-правових відносин доручення [33] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Критичні зауваження щодо визначення «підзвітні особи»

Автор	Визначення терміну	Критичні зауваження
Борисов А.	Підзвітні особи – особи, які отримали грошові суми під звіт для майбутніх платежів.	Визначення є надто загальним і не конкретизує статус особи, джерела отримання коштів, цільове призначення платежів та обов'язок подання авансового звіту, що ускладнює його практичне застосування.
Бутинець Ф., Олійник О., Шигун М., Шулепова С.	Підзвітними особами вважаються працівники підприємства, які отримали авансом готівку з каси на відрядження, господарські витрати тощо.	Визначення акцентує увагу виключно на отриманні готівки з каси, тоді як у сучасній практиці розрахунки можуть здійснюватися із застосуванням корпоративних платіжних карток та безготівкових інструментів. Не враховано обов'язок звітування та податкові аспекти операцій.
Гресь Н.	Підзвітна особа – це працівник підприємства, який отримав від працедавця авансом кошти на виконання окремої цивільно-правової дії за дорученням та за рахунок особи, що надала кошти.	Визначення відображає довірчий характер відносин між працівником і роботодавцем, проте звужує сферу використання підзвітних коштів до виконання окремої цивільно-правової дії та недостатньо враховує специфіку бухгалтерського обліку й оподаткування підзвітних сум.
Коблянська О.	Підзвітними особами вважаються робітники і службовці підприємства, які одержали аванс під звіт. Гроші під звіт можуть бути видані на витрати, пов'язані з відрядженнями, на придбання різних матеріальних цінностей, поштові, телеграфні послуги тощо.	Визначення деталізує напрями використання коштів, однак містить застарілу термінологію («робітники і службовці», «телеграфні послуги»), що знижує його актуальність у сучасних умовах господарювання.
Лень В. С.	Підзвітні особи – працівники підприємства, які отримали авансом готівку (в обмежених розмірах) з каси на відрядження, господарські витрати тощо.	Визначення є дещо застарілим через прив'язку до готівкової форми розрахунків та встановлених лімітів. Не розкрито економічну сутність підзвітності як форми відповідальності працівника за використання довірених коштів.
Сопко В. В., Загородній В. П.	Підзвітними особами вважаються працівники, які отримали у касі гроші авансом і зобов'язані за них відзвітувати. Підзвітні суми використовують на оплату витрат на службові відрядження, на адміністративно-господарські та операційні потреби.	Перевагою є акцент на обов'язку звітування, проте визначення обмежує джерело коштів лише касою підприємства та не враховує сучасні електронні платіжні засоби. Відсутня характеристика правових наслідків невиконання обов'язку щодо звітування.

Джерело: (доповнено автором таблицю із [33])

У цьому випадку працівник виступає представником підприємства, який здійснює певні дії від імені та за рахунок роботодавця. Даний підхід знайшов відображення у працях окремих сучасних дослідників, які наголошують на представницькому характері операцій, що виконуються підзвітною особою. Його перевагою є врахування правової природи відносин між підприємством і працівником, проте він дещо звужує економічний зміст підзвітності. У сучасних умовах цифровізації бізнес-процесів формується також четвертий підхід, відповідно до якого підзвітна особа розглядається як працівник, уповноважений здійснювати витрати в інтересах підприємства незалежно від форми надання коштів. У межах цього підходу підзвітність не пов'язується виключно з отриманням готівки через касу, а охоплює використання корпоративних платіжних карток, електронних платіжних засобів та власних коштів працівника з подальшим їх відшкодуванням. Такий підхід найбільшою мірою відповідає сучасній практиці господарювання та тенденціям розвитку облікової системи [33].

Ні Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ні НП(С)БО не містять офіційного трактування цього поняття. Тільки Наказ Мінфіну №372 для бюджетних установ: «підзвітна особа – працівник установи, який отримав під звіт кошти для майбутніх видатків» [54]. Разом з тим, термін використовується у нормативно-правових актах, що регулюють порядок здійснення готівкових розрахунків, службових відряджень та оподаткування коштів, виданих працівникам приватних підприємств також для виконання службових завдань. Зокрема, ПКУ оперує категоріями коштів, виданих на відрядження або під звіт, проте не наводить окремого визначення підзвітної особи [36]. Аналогічна ситуація спостерігається і в нормативних документах НБУ, адже регламентується порядок видачі та використання коштів під звіт без формування чіткого понятійного апарату.

На основі узагальнення існуючих підходів, підзвітною особою доцільно вважати уповноваженого учасника внутрішньогосподарських відносин, який від імені та в інтересах суб'єкта господарювання здійснює господарські

операції із використанням традиційних і цифрових форм економічних ресурсів, забезпечує документальне підтвердження та обґрунтування понесених витрат, несе відповідальність за їх цільове використання і формує інформаційний масив даних для відображення відповідних операцій у цифровому обліково-аналітичному середовищі підприємства [43].

У бухгалтерському обліку кошти, що видаються підзвітним особам, розглядаються як аванс для забезпечення виконання конкретних господарських завдань підприємства, тому їх цільове призначення має бути чітко визначеним і документально обґрунтованим ще до моменту видачі [10].

Найчастіше, такі кошти видаються для покриття витрат, пов'язаних зі службовими відрядженнями, що включає оплату проїзду, проживання, добових витрат та інших витрат, безпосередньо пов'язаних із виконанням службового доручення поза місцем постійної роботи. Другою типовою цільовою групою є адміністративно-господарські потреби підприємства, коли працівник здійснює дрібні закупівлі товарів, матеріалів, канцелярського приладдя, паливно-мастильних матеріалів або оплачує послуги, необхідні для забезпечення поточної діяльності. Окремо кошти можуть видаватися для операційних витрат, пов'язаних із забезпеченням виробничого процесу, зокрема для термінових закупівель у випадках, коли безготівковий розрахунок є неможливим або недоцільним через часові чи організаційні обмеження. У практиці також трапляються випадки видачі коштів для представницьких витрат, якщо вони передбачені внутрішніми положеннями підприємства та підтверджені відповідними управлінськими рішеннями [12].

У сучасних умовах цифровізації дозволяється використання підзвітних коштів не лише у готівковій формі, але й через корпоративні платіжні картки або електронні платіжні інструменти, однак цільове призначення залишається незмінним: забезпечення виконання конкретного службового завдання з обов'язковим подальшим документальним підтвердженням кожної витрати та її відображенням у бухгалтерському обліку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Класифікація напрямів використання підзвітних сум на підприємстві

Напрямок використання підзвітних сум	Зміст витрат	Бухгалтерська характеристика
Відрядження	Витрати на проїзд, проживання, добові, транспортні витрати, пов'язані з виконанням службового доручення поза місцем постійної роботи	Найбільш регламентований напрям, потребує авансового звіту та підтвердних документів (квитанції, чеки, рахунки)
Адміністративно-господарські потреби	Придбання канцелярських товарів, господарських матеріалів, дрібного інвентарю, поштові та кур'єрські послуги	Використовується для забезпечення поточної діяльності підприємства, зазвичай має лімітований характер
Виробничі (операційні) витрати	Термінові закупівлі матеріалів, комплектуючих, інструментів, оплата дрібних робіт і послуг	Застосовується у випадках оперативної потреби, коли безготівковий розрахунок є ускладненим або неможливим
Представницькі витрати	Витрати на офіційні зустрічі, переговори, прийоми партнерів (кава-брейки, транспорт, оренда приміщень)	Можливі лише за наявності внутрішнього регламенту та управлінського дозволу
Господарсько-експлуатаційні витрати	Придбання пального, оплата дрібного ремонту, технічного обслуговування	Потребують підтвердження цільового використання та зв'язку з діяльністю підприємства
Цифрові та безготівкові витрати	Оплата через корпоративні картки, електронні гаманці, онлайн-сервіси, підписки на цифрові послуги	Відображають сучасну трансформацію підзвітних операцій у цифровому середовищі обліку

Джерело: систематизовано автором

У бухгалтерському та податковому обліку відрядження розглядається як службова поїздка працівника за розпорядженням роботодавця до іншого населеного пункту або за межі звичного місця виконання роботи з метою виконання конкретного службового завдання, пов'язаного з діяльністю підприємства. Його ключовою ознакою є саме тимчасовий характер переміщення працівника та чітко визначена виробнича або управлінська мета, яка оформлюється відповідним наказом і супроводжується авансуванням витрат та подальшим звітуванням [9].

Відрядження відрізняється від звичайних службових переміщень або поїздок, насамперед тим, що воно має формалізовану облікову та податкову природу: воно документально оформлюється, регламентується нормами

трудового та податкового законодавства, а витрати, пов'язані з ним (проїзд, проживання, добові та інші необхідні витрати), підлягають обов'язковому підтвердженню первинними документами та відображенню в бухгалтерському обліку як витрати підприємства [9].

Відрядження слід відрізнити від суміжних категорій, зокрема службових роз'їздів, які характерні для працівників із роз'їзним характером роботи (наприклад, водії, експедитори, торгові представники). У таких випадках переміщення є постійною складовою трудової функції, не потребує кожного разу окремого наказу про відрядження і компенсується за іншими правилами, часто у складі заробітної плати або спеціальних надбавок [35].

Відрядження також не тотожне разовим господарським поїздкам або виконанню доручень у межах одного населеного пункту. Якщо працівник виконує завдання без виїзду за межі місця постійної роботи, такі витрати не визнаються відрядженням і обліковуються як господарські або адміністративні витрати через підзвітні суми без застосування відрядного режиму гарантій і компенсацій [12].

Отже, відрядження є окремим інститутом трудових і бухгалтерських відносин, який поєднує правове оформлення, цільовий характер поїздки та спеціальний порядок компенсації витрат, тоді як суміжні форми пересування працівників або разових витрат мають іншу правову та облікову природу.

У бухгалтерській практиці «стати підзвітною особою» не є формальною реєстраційною процедурою, а передбачає виникнення тимчасових розрахункових відносин між працівником і підприємством, які оформлюються під конкретну господарську потребу. Логіка залежить від того, яким способом працівник залучається до витрачання коштів і яка форма розрахунків використовується. У класичному готівковому варіанті процес починається з управлінського рішення: керівник або уповноважена особа визначає працівника, який має виконати службове завдання, наприклад поїздки у відрядження або закупівлю матеріалів. Далі оформлюється наказ або розпорядження, де фіксується мета, строки та обсяг витрат. Після цього

бухгалтерія здійснює видачу коштів, і саме з цього моменту працівник набуває статусу підзвітної особи, оскільки виникає обов'язок використати кошти за призначенням і подати авансовий звіт. Тут важливо, що статус не є постійним: він існує рівно в межах конкретної операції [12].

У безготівковому сценарії (через корпоративну картку або рахунок) логіка подібна, але точка входу зміщується. Працівник отримує не готівку, а платіжний інструмент або доступ до нього. Після затвердження наказу бухгалтер або фінансовий підрозділ активує ліміт витрат або перераховує кошти на картковий рахунок. У момент отримання права здійснювати витрати від імені підприємства працівник фактично стає підзвітною особою, навіть якщо фізичного «отримання грошей» не відбулося. Подальший етап: підтвердження операцій електронними або паперовими первинними документами та відображення витрат в обліку [28].

Окремо існує сучасний цифровий варіант, коли працівник спочатку витрачає власні кошти або використовує електронні платіжні сервіси (онлайн-оплата, мобільні гаманці, інколи навіть цифрові активи у широкому економічному сенсі). У такій моделі статус підзвітної особи виникає ретроспективно: після погодження витрат керівником. Тобто спочатку формується господарська необхідність і підтвердження факту витрат, а вже потім підприємство визнає ці витрати та оформлює авансовий звіт із компенсацією працівнику (табл. 1.3).

У бюджетному секторі механізм є більш формалізованим: підзвітність завжди прив'язана до коштів, виданих установою, і статус виникає виключно після офіційного розпорядження та фактичного отримання фінансування під звіт [33].

Підзвітна сума визначається як тимчасово надані працівнику грошові кошти підприємства або установи, що видаються для здійснення конкретних господарських чи службових витрат із обов'язковим цільовим використанням, подальшим документальним підтвердженням та звітуванням [33].

Таблиця 1.3 – Порядок набуття працівником статусу підзвітної особи та завершення підзвітних розрахунків

Етап	Дія	Результат / обліковий ефект
1	Визначення службової потреби (відрядження, закупівля, інше доручення)	Виникає підстава для залучення працівника до витрачання коштів
2	Видання наказу або розпорядження керівника	Офіційне закріплення відповідального працівника та мети витрат
3	Узгодження суми та форми забезпечення (готівка, картка, електронні кошти)	Визначається обсяг і спосіб надання підзвітних ресурсів
4	Отримання коштів або права на їх використання	Працівник набуває статусу підзвітної особи
5	Виконання доручення та здійснення витрат	Формування первинних документів, що підтверджують операції
6	Подання авансового звіту та підтвердних документів	Завершення підзвітності та відображення витрат в обліку
7	Повернення залишку коштів (за наявності)	Закриття розрахунків між працівником і підприємством

Джерело: згруповано автором

У чинному законодавстві України пряме визначення цього поняття закріплено для бюджетного сектору, зокрема в нормативних актах Мінфіну та Державного казначейства, де підзвітні суми пов'язуються з витратами на відрядження та адміністративно-господарські потреби (наприклад: «Інструкція з обліку коштів, розрахунків та інших активів бюджетних установ», затверджена наказом ДКУ від 26.12.2003 № 242). Однак для підприємств приватного сектору єдиного уніфікованого законодавчого визначення не встановлено, і поняття використовується як елемент бухгалтерської практики, що впливає з положень ПКУ та НП(С)БО [20; 36 та ін.].

Підзвітна сума бухгалтерами-практиками розглядається як облікова категорія тимчасового характеру, котра відображає заборгованість працівника перед підприємством до моменту подання авансового звіту або повернення невикористаних коштів. Вона може надаватися як у готівковій формі через касу, так і у безготівковій формі із застосуванням банківських інструментів, корпоративних платіжних карток або інших цифрових засобів розрахунків. Таким чином, підзвітна сума є інструментом оперативного фінансування витрат підприємства, який поєднує елементи внутрішнього контролю, фінансової

дисципліни та податкової регламентації, забезпечуючи прозорість і підтверджуваність використання коштів у межах господарської діяльності [55].

Сутність РПО полягає у тому, що підприємство тимчасово передає працівнику грошові ресурси або еквіваленти вартості (готівкові кошти, безготівкові перерахування, корпоративні платіжні інструменти, е-гроші) для здійснення визначених господарських витрат, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість працівника перед підприємством. Надалі, у процесі виконання доручення, ця заборгованість трансформується через підтверджені витрати та зменшується на суму документально обґрунтованих витрат або повністю припиняється після подання авансового звіту і повернення залишку коштів. На відміну від звичайних розрахунків із контрагентами, РПО мають внутрішній характер і поєднують у собі елементи фінансового контролю, трудових відносин і первинного бухгалтерського обліку. Їх специфіка полягає в тому, що працівник одночасно виступає і учасником господарського процесу, і носієм тимчасового фінансового зобов'язання, яке виникає не на підставі договору поставки чи послуги, а на підставі службового доручення роботодавця. У сучасних умовах цифровізації ці розрахунки набувають розширеного змісту, оскільки охоплюють не лише готівкові аванси, але й операції через корпоративні картки, електронні платіжні системи та інші форми цифрових фінансових інструментів. Це трансформує їх у гнучкий механізм оперативного фінансування витрат підприємства, який забезпечує швидкість розрахунків, але водночас потребує посиленого документального контролю та належного відображення в обліковій системі [41; 43].

У системі бухгалтерського обліку важливо чітко розмежовувати два різні види ДЗ, які часто помилково ототожнюють через спільне використання терміна «аванс». ДЗ за розрахунками з підзвітними особами та ДЗ за виданими авансами відрізняються як за економічною сутністю, так і за характером правовідносин, що їх породжують [16; 18; 19].

ДЗ за РПО виникає у межах внутрішніх трудових відносин підприємства з працівником і відображає тимчасове фінансове зобов'язання працівника перед

роботодавцем у момент отримання ним коштів під звіт. Такі кошти мають авансовий характер і надаються виключно для виконання службових завдань підприємства, що формує ситуацію, за якої працівник до моменту звітування виступає носієм зобов'язання щодо підтвердження їх цільового використання або повернення залишку. У цьому випадку економічна природа заборгованості є внутрішньогосподарською, оскільки вона не виходить за межі підприємства і не пов'язана з зовнішніми контрагентами [19; 24].

Натомість, ДЗ за виданими авансами формується у зовнішніх договірних відносинах між підприємством і постачальниками товарів, робіт або послуг. Вона виникає в момент попередньої оплати, коли підприємство перераховує грошові кошти контрагенту до фактичного отримання активів або виконання зобов'язань. У цьому випадку підприємство набуває права вимоги до третьої сторони щодо постачання продукції або повернення коштів, що визначає зовнішній характер такої заборгованості [25; 27] (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Порівняння внутрішньої та зовнішньої ДЗ за авансовими операціями

Критерій	Дебіторська заборгованість за підзвітними особами (внутрішня)	Дебіторська заборгованість за виданими авансами (зовнішня)
Економічна природа	Внутрішньогосподарські розрахунки з працівниками	Розрахунки з зовнішніми контрагентами
Сутність операції	Видача коштів працівнику під звіт для службових потреб	Попередня оплата постачальнику за товари, роботи, послуги
Сторони відносин	Підприємство ↔ працівник	Підприємство ↔ постачальник (контрагент)
Характер заборгованості	Тимчасова відповідальність працівника перед підприємством	Право вимоги підприємства до контрагента
Балансове відображення	У складі «іншої поточної дебіторської заборгованості» (з аналітичним розшифруванням)	Окрема стаття «дебіторська заборгованість за виданими авансами»
Документальне оформлення	Авансовий звіт, первинні документи працівника	Договір, рахунок, платіжне доручення, накладні
Мета операції	Забезпечення службових/господарських витрат працівника	Забезпечення майбутнього постачання активів або послуг

Джерело: систематизовано автором

Таким чином, принципова відмінність між зазначеними категоріями полягає у природі економічних відносин: у першому випадку заборгованість має внутрішній характер і пов'язана з трудовою функцією працівника, тоді як у другому має зовнішній, договірний характер із контрагентами. Обидва види ДЗ об'єднує авансовий механізм формування, проте їх облікове відображення, ризики та контрольні процедури суттєво різняться, що вимагає чіткого розмежування в практиці бухгалтерського обліку для забезпечення достовірності фінансової інформації.

У «Балансі» підприємства («Звіт про фінансовий стан») обидва види ДЗ відображаються у складі поточної дебіторської заборгованості, але з різною аналітичною деталізацією всередині статей, що буде розглянуто в другому розділі даної роботи [22].

1.2 Аналіз нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку розрахунків з підзвітними особами та їх оподаткування

Перелік джерел права з обліку РПО представлений в дод. А.1.

Підзвітні суми можуть видаватися працівнику для придбання матеріалів, запасів, канцелярії, дрібного інвентарю тощо, але лише за умови, що така операція відповідає внутрішнім потребам підприємства і оформлена належним чином. Це впливає з загальних правил ведення касових операцій та застосування підзвітних коштів (зокрема, нормативів НБУ щодо касової дисципліни та ПКУ щодо документального підтвердження витрат) [36]. Існує важливе обмеження: підзвітні кошти не можуть використовуватися як заміна постачальницьких розрахунків у системних закупівлях. Тобто якщо підприємство регулярно купує матеріальні цінності у значних обсягах, це повинно здійснюватися через безготівкові розрахунки з контрагентами на підставі договорів, а не через працівників. Використання підзвітних осіб у таких випадках може бути розцінене як порушення фінансової дисципліни та

спроба обходу договірних процедур закупівель. Крім того, діють обмеження касової дисципліни та внутрішнього контролю: керівник повинен визначити ліміт суми, ціль використання коштів і строк звітування. Працівник має право витрачати кошти лише в межах завдання, а придбані матеріальні цінності обов'язково оприбутковуються на баланс підприємства на підставі первинних документів (чеки, накладні, акти) [43; 46].

Отже, підзвітні кошти для закупівлі матеріальних цінностей дозволені, але лише як разовий або оперативний інструмент забезпечення господарських потреб, а не як постійний механізм постачання.

У бухгалтерському розумінні добові є компенсаційною виплатою працівнику, який направлений у службове відрядження, що призначена для покриття його особистих витрат протягом кожного календарного дня перебування поза місцем постійної роботи (насамперед витрат на харчування та інші побутові потреби). Економічна сутність добових полягає в тому, що вони не є заробітною платою і не залежать від фактичного підтвердження витрат первинними документами, на відміну від проїзду чи проживання. Їх виплата здійснюється за сам факт перебування працівника у відрядженні на підставі наказу роботодавця та розраховується за кількістю днів відрядження, визначених документально [35] (табл. 1.5).

Базові гарантії працівника під час відрядження закріплені у КзП, зокрема у статті 121, яка встановлює «обов'язок роботодавця зберігати за працівником середній заробіток за час відрядження та компенсувати витрати, пов'язані зі службовою поїздкою» [20]. Методологічні підходи до обчислення середньої заробітної плати деталізуються постановою КМУ №100, яка визначає механізм розрахунку виплат за період відрядження.

Податковий аспект добових регламентується ПКУ, зокрема, підпунктом 170.9.1, який встановлює критерії включення або невключення сум добових до оподаткованого доходу фізичної особи [36]. Саме ця норма формує граничні неоподатковувані розміри добових, зокрема прив'язку до 0,1 мінімальної

заробітної плати для внутрішніх відряджень та фіксованого еквівалента 80 євро для закордонних поїздок [36].

Таблиця 1.5 – Основні особливості, порядок застосування та обмеження добових витрат у відрядженні

Блок регулювання	Зміст положення
Сутність добових	Добові не є заробітною платою і не входять до фонду оплати праці (ФОП). Це компенсаційна виплата, що покриває витрати працівника на харчування та інші особисті потреби під час відрядження. Оплата праці за дні відрядження здійснюється окремо за середнім заробітком за останні 2 місяці або за фактичним денним заробітком (застосовується більша з величин).
Оподаткування	Добові не підлягають оподаткуванню: ПДФО (18%), військовим збором (5%), ЄСВ (22%). Не включаються до бази нарахування ЄСВ та не індексуються.
Обов'язок роботодавця	У разі направлення у відрядження роботодавець зобов'язаний виплачувати працівнику добові та окремо здійснювати оплату днів відрядження.
Розмір добових	Встановлюється залежно від країни відрядження. В Україні орієнтир неоподаткованого розміру — до 0,1 прожиткового мінімуму для працездатних осіб за кожен день (застосовується як податковий ліміт).
Кому можна виплачувати добові	Працівникам за трудовим договором, яких офіційно направляє роботодавець (юридична особа або ФОП). ФОП не може відрядити сам себе, тому добові собі не нараховуються.
Кому добові не виплачуються	ФОП; фізичні особи за цивільно-правовими договорами; працівники з роз'їзним характером роботи; вахтовики; поїздки в межах одного населеного пункту (не є відрядженням).
Альтернативи компенсації витрат	У разі відсутності добових можливі: премії, надбавки, підвищена ставка оплати праці, компенсація фактичних витрат за підтвердними документами (проїзд, проживання тощо). У документах ЦПД та роз'їзного характеру заборонено використовувати терміни «відрядження» і «добові».
Витрати на харчування	Якщо харчування включене у вартість проживання (наприклад, сніданок у готелі), зменшення добових не є обов'язковим. Пункт 170.9.1 ПКУ дозволяє не оподатковувати такі добові.
Винятки щодо харчування	Підприємство може внутрішнім положенням встановити зменшення добових при включеному харчуванні (право, а не обов'язок).
Компенсація харчування окремо	Обіди та інше харчування, не включене в готель, не компенсуються окремо і покриваються за рахунок добових. Якщо такі витрати компенсуються додатково — це додаткове благо з оподаткуванням: ПДФО (18%), ВЗ (5%), ЄСВ (22%) та включенням до ФОП.
Мінімальний розмір добових (орієнтир)	Україна — 300 грн/день; закордон — орієнтовно 56–80 євро/день залежно від країни. Нижчі суми можуть розцінюватися як порушення трудових гарантій (позиція Мінсоцполітики).
Максимальний неоподатковуваний розмір	Україна: 2025 р. — 800 грн/день; 2026 р. — 864,70 грн/день (орієнтир 10% мінімальної зарплати). Закордонні відрядження — до 80 євро/день (за курсом НБУ).
Перевищення лімітів	Суми понад встановлені межі оподатковуються як додаткове благо: ПДФО 18% та військовий збір 5%.

Джерело: [55]

У разі перевищення цих меж сума різниці розглядається як додаткове благо працівника та підлягає оподаткуванню відповідно до загальних положень статті 164 ПКУ із застосуванням ставок ПДФО та ВЗ [36].

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування регулюється окремим законом №2464-VI, який визначає базу нарахування ЄСВ і виключає з неї добові в межах, що не мають характеру заробітної плати. Організаційно-процедурні аспекти відряджень і компенсацій конкретизуються підзаконними актами Мінфіну, зокрема Інструкцією про службові відрядження, яка формує правила документального оформлення, підтвердження витрат та загальні підходи до їх відшкодування [56].

Способи затвердження розміру добових витрат на підприємстві наведені в табл. 1.6

Таблиця 1.6 – Способи затвердження розміру добових витрат на підприємстві

Спосіб затвердження	Зміст підходу	Особливості застосування та ризики
Положення про відрядження (найкращий варіант)	Встановлюється єдина фіксована сума добових (наприклад, 400 грн/день). Документ також регулює порядок направлення у відрядження, видачу авансу, звітування та інші процедури. Працівники ознайомлюються під підпис.	Найбільш системний і прозорий підхід. Зменшує кількість запитань з боку контролюючих органів (ДПС, Держпраці), забезпечує єдині правила для всіх працівників.
Окремий наказ про встановлення добових	Розмір добових затверджується одноразовим загальним наказом по підприємству.	Простий у впровадженні варіант, доцільний для підприємств із рідкісними відрядженнями. Менш комплексний, ніж положення, але прийнятний для практики.
Добові в наказі на конкретне відрядження	Розмір добових визначається індивідуально в кожному наказі про відрядження.	Використовується для разових або міжнародних поїздок. Не рекомендований для постійної практики через ризики: різні суми для працівників, питання обґрунтованості та можливі сумніви з боку контролюючих органів щодо об'єктивності встановлення розміру.

Джерело: [55]

Основні правила розрахунку добових витрат наведені в дод. А.2.

Кодекс [20] виходить із принципу збереження трудових гарантій незалежно від календарної структури поїздки, тому вихідні та святкові дні, що припадають на період відрядження, не виключаються з обліку часу відрядження і підлягають компенсації у формі добових. При цьому, сам факт їх включення до відрядження не означає автоматичної оплати як робочого часу, якщо працівник не залучався до виконання трудових обов'язків у ці дні. У випадку, коли працівник у вихідний або святковий день виконує службове завдання за дорученням роботодавця, застосовуються окремі норми КЗП щодо оплати роботи у неробочий час, що є самостійним елементом компенсації і не замінює виплату добових. Таким чином, КЗП закріплює подвійний підхід: добові як компенсація за перебування у відрядженні та окрема оплата праці у разі фактичного виконання роботи у вихідні чи святкові дні [20] (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Специфіка направлення працівника у службове відрядження у святкові, неробочі та вихідні

Умови роботи працівника	Особливості надання відрядження
Всім працівникам незалежно від будь-яких умов	На вибір або інший день відпочинку, або оплата в подвійному розмірі
Працівникам з відрядною оплатою праці	За подвійними відрядними розцінками
Працівникам, праця яких оплачується за годинними або денними ставками	У розмірі подвійної годинної або денної ставки
Працівникам, які одержують місячний оклад	У розмірі одинарної годинної або денної ставки понад оклад, якщо робота у святковий і неробочий день проводиться у межах місячної норми робочого часу, і в розмірі подвійної годинної або денної ставки понад оклад, якщо робота проводиться понад місячну норму

Джерело: [20]

Після надання працівникові коштів під звіт у підприємства виникає право вимагати підтвердження їх використання за цільовим призначенням або повернення невикористаного залишку. Саме наявність такого права вимоги обумовлює виникнення ДЗ підзвітної особи. Відповідно до положень НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», така заборгованість підлягає визнанню як актив за умови, що її погашення забезпечить надходження майбутніх

економічних вигід, а величина заборгованості може бути достовірно оцінена. У бухгалтерській звітності вона відображається у складі поточної дебіторської заборгованості, якщо її погашення очікується протягом нормального операційного циклу підприємства або не пізніше дванадцяти місяців після дати балансу [37].

З позиції міжнародних стандартів обліку, зокрема Концептуальної основи фінансової звітності та МСФЗ («IFRS») 9 «Фінансові інструменти», заборгованість підзвітних осіб класифікується як фінансовий актив, оскільки відображає право підприємства на отримання грошових коштів або іншої форми компенсації від працівника. На дату первісного визнання така заборгованість оцінюється за сумою фактично виданого авансу, а в подальшому обліковується за амортизованою собівартістю з урахуванням оцінки очікуваних кредитних збитків у випадках, коли ризик непогашення є суттєвим (рис. 1.1) [29].

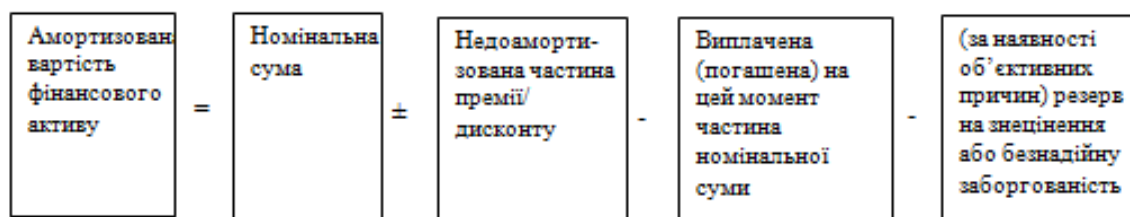

Рис. 1.1 – Обчислення балансової вартості фінансового активу за методом амортизованої собівартості [29]

Припинення існування ДЗ підзвітної особи відбувається після подання авансового звіту разом із документами, що підтверджують здійснені витрати, або після повернення невикористаних коштів до підприємства. Після перевірки та підтвердження правомірності витрат відповідні суми визнаються витратами звітного періоду або включаються до вартості придбаних активів залежно від характеру господарської операції (табл. 1.8).

ДЗ за РПО може бути об'єктом формування резерву сумнівних боргів у випадках, коли існують обґрунтовані сумніви щодо її погашення. Необхідність створення такого резерву визначається оцінкою ризику неповернення коштів

відповідно до вимог НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [37] або МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [29]. Однак через переважно короткостроковий характер та високий рівень контролю за такими розрахунками резерв щодо заборгованості підзвітних осіб на практиці формується відносно рідко.

Таблиця 1.8 – Виникнення ДЗ при РПО

Господарська операція	Результат для підприємства	Вплив на дебіторську заборгованість
Видача працівнику коштів під звіт	Виникає право вимоги щодо звітування або повернення коштів	Дебіторська заборгованість виникає
Подання авансового звіту з підтвердними документами	Витрати або активи визнаються відповідно до змісту операції	Дебіторська заборгованість зменшується
Повернення невикористаного залишку коштів	Кошти надходять підприємству	Дебіторська заборгованість погашається
Неповернення коштів у встановлені строки	Виникає прострочена заборгованість	Потребує оцінки на предмет знецінення та можливого резервування

Резерв сумнівних боргів являє собою оціночне значення, яке формується з метою коригування балансової вартості дебіторської заборгованості та відображення її у звітності в сумі, що реально очікується до відшкодування. Його застосування ґрунтується на принципі обачності, відповідно до якого підприємство повинно завчасно враховувати потенційні втрати, пов'язані з ризиком неповернення боргів, ще до моменту їх фактичного виникнення як безнадійних. Згідно з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», формування резерву сумнівних боргів здійснюється щодо поточної дебіторської заборгованості, яка відповідає критеріям визнання активу. Оцінка його величини проводиться на дату складання балансу з урахуванням ступеня платоспроможності боржників та історичного досвіду підприємства щодо погашення заборгованості [37].

У практиці бухгалтерського обліку застосовуються різні підходи до визначення суми резерву сумнівних боргів, які узагальнено наведено в таблиці нижче (табл. 1.9).

Таблиця 1.9 - Підходи до визначення суми резерву сумнівних боргів

Метод оцінки резерву	Сутність підходу
Індивідуальна оцінка платоспроможності дебіторів (метод абсолютної суми сумнівної заборгованості)	Передбачає аналіз фінансового стану кожного боржника окремо та визначення конкретної суми заборгованості, яка може бути не погашена. Резерв формується у розмірі виявлених сумнівних боргів.
Метод коефіцієнта сумнівності на основі історичних даних	Грунтується на статистичному аналізі попередніх періодів і визначенні частки безнадійної заборгованості в загальному обсязі реалізації або дебіторської заборгованості. Отриманий коефіцієнт застосовується до поточної бази розрахунку.
Метод класифікації за строками непогашення	Передбачає групування дебіторської заборгованості за періодами прострочення та застосування різних рівнів імовірності неповернення до кожної групи. Чим більший строк прострочення, тим вищий розмір резерву.

Джерело: [37]

Відповідно до підходів МСФЗ, зокрема вимог 9 «Фінансові інструменти», оцінка очікуваних кредитних збитків здійснюється з урахуванням не лише минулих і поточних даних, але й прогнозованої інформації щодо майбутніх економічних умов. Це забезпечує більш комплексний підхід до визначення чистої вартості дебіторської заборгованості у фінансовій звітності [29].

2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПАТ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Аналіз діяльності ПРАТ «ЦГЗК» та його облікової політики

Рішення про будівництво «Центрального гірничо-збагачувального комбінату» було прийнято з метою ефективного освоєння багатих покладів залізної руди Кривбасу та забезпечення металургійних підприємств високоякісною залізорудною сировиною. Будівництво комбінату розпочалося у післявоєнний період у місті Кривий Ріг, яке на той час уже було великим центром гірничодобувної промисловості [49].

Створення підприємства супроводжувалося масштабними інженерними та виробничими роботами. Було здійснено будівництво кар'єрів, дробильно-збагачувальних фабрик, транспортної інфраструктури, енергетичних об'єктів та допоміжних виробничих підрозділів. Значну увагу приділяли впровадженню сучасних для того часу технологій збагачення руди, що дозволяло підвищити якість концентрату та ефективність виробництва [49].

Офіційно Центральний гірничо-збагачувальний комбінат був введений в експлуатацію у 1961 році. Підприємство стало важливою складовою промислового комплексу Кривбасу та відіграло значну роль у розвитку металургійної промисловості України. У подальші роки комбінат активно розширював виробничі потужності, модернізував обладнання та впроваджував нові технології видобутку й переробки залізної руди [49].

У процесі економічних реформ і переходу України до ринкової економіки підприємство було реорганізоване у приватне акціонерне товариство. Сьогодні ПРАТ «ЦГЗК» входить до числа найбільших виробників залізорудного концентрату та окатків в Україні, забезпечуючи сировиною як вітчизняні, так і закордонні металургійні підприємства. Комбінат продовжує здійснювати

модернізацію виробництва, підвищення енергоефективності та вдосконалення системи управління відповідно до сучасних вимог гірничо-металургійної галузі.

Організаційна структура ПРАТ «ЦГЗК» станом на 31.12.2025 р. побудована за функціональним принципом управління та характеризується чітким розподілом управлінських, виробничих, технічних і допоміжних функцій між структурними підрозділами підприємства. Така структура забезпечує ефективну координацію діяльності комбінату, контроль виробничих процесів і раціональне управління ресурсами в умовах масштабного гірничо-збагачувального виробництва (дод. А).

Найвищим органом управління підприємства є Загальні збори акціонерів, які визначають стратегічні напрями розвитку товариства, ухвалюють ключові управлінські рішення та контролюють діяльність підприємства. Безпосереднє керівництво діяльністю комбінату здійснює Рада директорів, до складу якої входять представники керівництва та незалежні директори. Виконавчим органом управління є генеральний директор, який координує роботу всіх структурних підрозділів і відповідає за результати господарської діяльності підприємства [49].

У структурі комбінату також функціонують внутрішній аудитор та корпоративний секретар, які забезпечують контроль за дотриманням корпоративного управління, фінансової дисципліни та внутрішніх регламентів підприємства [49].

Організаційна структура підприємства включає декілька функціональних напрямів діяльності, кожен з яких очолює відповідний директор (див. дод. Б.1).

Виробничий напрям очолює директор з виробництва. До його підпорядкування входять основні виробничі підрозділи комбінату, серед яких дробильні фабрики, технічні цехи, ремонтні підрозділи, збагачувальні фабрики, об'єкти енергозабезпечення та інші виробничі служби. Цей напрям забезпечує видобуток, переробку та збагачення залізної руди [49].

Директор з технології та якості відповідає за впровадження технологічних процесів, контроль якості продукції та дотримання технічних стандартів. У

його структурі функціонують відділи технологічного супроводу виробництва, управління якістю, центральна лабораторія та підрозділи технічного контролю.

Напрямок інжинірингу очолює директор з інжинірингу. До його компетенції входять служби капітального будівництва, проєктування, модернізації обладнання, енергетичного забезпечення, автоматизації виробництва та ремонтної інфраструктури. Цей напрям забезпечує технічний розвиток комбінату та підтримання виробничих потужностей у належному стані [49].

Фінансово-економічний блок очолює директор з фінансів. У його підпорядкуванні перебувають фінансовий відділ, відділ контролінгу, головна бухгалтерія та казначейські служби. Саме цей напрям забезпечує організацію бухгалтерського обліку, фінансової звітності, контроль витрат, планування бюджету та аналіз фінансових результатів діяльності комбінату [49].

Важливе місце в структурі підприємства займає директор з персоналу та соціальних питань. До складу цього напрямку входять відділ кадрів, служба організації праці, адміністративні служби, оздоровчі та соціально-побутові підрозділи. Основними функціями є управління персоналом, забезпечення соціальних гарантій працівників і розвиток кадрового потенціалу підприємства.

Окремим напрямом є блок охорони праці, безпеки та екології, який координується директором з охорони праці, безпеки та екології. До його структури входять служби промислової безпеки, екологічного контролю, охорони праці, цивільного захисту та пожежної безпеки. Основним завданням є забезпечення безпечних умов праці та дотримання екологічних стандартів [49].

Комерційний напрям представлений директором з продажу та логістики, який відповідає за реалізацію продукції, взаємодію зі споживачами, організацію транспортних перевезень та логістичне забезпечення діяльності комбінату [49].

Крім того, у структурі підприємства функціонують юридичні служби, служби інформаційних технологій, адміністративного забезпечення та внутрішнього контролю, що забезпечують комплексне управління діяльністю комбінату [49].

Предметом діяльності Центральний ГЗК відповідно до положень Статуту є здійснення господарської, виробничої, комерційної та іншої діяльності з метою отримання прибутку, забезпечення потреб споживачів у залізорудній продукції та розвитку гірничо-металургійного комплексу України (дод. Б.2).

Основним видом діяльності підприємства є видобуток, переробка та збагачення залізної руди. Комбінат здійснює розробку родовищ корисних копалин відкритим способом, проводить дроблення, подрібнення та збагачення рудної сировини, а також виробництво залізорудного концентрату й окатків, які використовуються у металургійному виробництві [49].

Важливим напрямом діяльності підприємства є реалізація готової продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Центральний ГЗК здійснює експортно-імпортні операції, укладає зовнішньоекономічні контракти та співпрацює з українськими й міжнародними металургійними компаніями [49].

До предмета діяльності комбінату також належать:

- проведення геологорозвідувальних, гірничих та бурових робіт;
- будівництво, реконструкція та експлуатація промислових об'єктів;
- технічне обслуговування, ремонт і модернізація обладнання;
- виробництво допоміжної промислової продукції;
- транспортне забезпечення виробничих процесів;
- здійснення енергетичного забезпечення структурних підрозділів;
- впровадження сучасних технологій, автоматизації та цифровізації виробництва;
- виконання природоохоронних заходів і забезпечення екологічної безпеки;
- організація охорони праці та промислової безпеки [49].

Крім виробничої діяльності, підприємство здійснює фінансово-економічну, інвестиційну та соціальну діяльність. Комбінат бере участь у реалізації програм розвитку персоналу, підготовки кадрів, покращення умов праці та соціального забезпечення працівників [49].

ПРАТ «ЦГЗК» самостійно визначає напрями свого розвитку, формує виробничу програму, організовує фінансову діяльність і забезпечує ефективне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [49].

Основні економічні показники комбінату, які відображені у формах фінансової звітності (дод. В.1 – Ж.2) представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні економічні показники ПРАТ «Центральний ГЗК», 2020 - 2025 рр.

Найменування показника, тис. грн	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	12438797	22545072	14354012	9 852 828	15 830 022	15 988 004
Собівартість наданих послуг	8348892	9233036	9 726718	8 852 917	12 567 425	14 333 758
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7309660	3474371	9 616171	6 652 941	8 872 042	1 247 158
Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	888618	1560981	2287320	2 407 699	3 312 255	6 837 709
Валовий прибуток	4089905	13312036	4627294	999 911	3 262 597	1 654 246
Чисельність працюючих, осіб	4498	4368	4053	3808	3484	3737
Інші операційні доходи	816694	67 563	1 443309	1 054 037	360 258	65 895
Адміністративні витрати	146569	158782	162309	169 514	131 091	84 869
Витрати на збут	1537941	1728 353	2013251	1 860 415	3 653 173	3 416 508
Інші операційні витрати	316045	676878	884946	1 250 311	351 635	2 080 680
Фінансовий результат від операційної діяльності	2906044	10815586	3010097	-1 226 292	-513 044	-3 861 916
Чистий фінансовий результат	1601066	8 919 978	2 117 831	-1326661	-648004	-3 428 076

Таблиця 2.2– Динаміка основних економічних показників діяльності ПРАТ «Центральний ГЗК», 2020 - 2025 рр.

Найменування показника, тис. грн	Абсолютне відхилення (+; -)					Відносне відхилення, %				
	2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2025 р. від 2024 р.	2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2025 р. від 2024 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	10 106275	-8191060	-4 518 184	5 977 194	157 982	81,25	-36,33	-31,47	60,66	1,00
Собівартість наданих послуг	884 144	493 682	-873 801	3 714 508	1 766 333	10,59	5,35	-8,99	41,96	14,05
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	-3 835289	6 141800	-2 963 230	2 219 101	-7 624 884	-52,47	176,77	-30,81	33,36	-85,94
Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	672 363	726 339	120 379	904 556	3 525 454	75,66	46,53	5,26	37,56	106,44
Валовий прибуток	9 222 131	-8684742	-3 627 383	2 262 686	-1 608 351	225,49	-65,24	-78,41	226,27	-49,30
Чисельність працюючих, осіб	-130	-315	-245	-324	253	-2,89	-7,21	-6,04	-8,51	7,26
Інші операційні доходи	-749 131	1375746	-389 272	-693 779	-294 363	-91,73	2036,24	-26,96	-65,83	-81,71
Адміністративні витрати	12 213	3527	7 205	-38 423	-46 222	8,33	2,22	4,44	-22,67	-35,26
Витрати на збут	190 412	284 898	-153 836	1 792 758	-236 665	12,38	16,48	-7,64	96,35	-6,48
Інші операційні витрати	360 833	208 068	365 365	-898 676	1 729 045	114,17	30,74	41,28	-71,85	491,72
Фінансовий результат від операційної діяльності	7 909 542	-7805489	-4 238 389	713 248	-3 348 872	272,18	-72,17	-140,75	-58,16	-652,75
Чистий фінансовий результат	7 318 912	-6802147	-3 444 492	678 657	-2 780 072	457,13	-76,26	-162,67	-51,15	-429,02

У 2021 р. спостерігалось суттєве зростання чистого доходу від реалізації продукції на 10 106 275 тис. грн, або на 81,25%, що стало основним чинником покращення фінансових результатів підприємства. На цьому фоні валовий прибуток зріс на 9 222 131 тис. грн, або на 225,49%, а чистий фінансовий результат – на 7 318 912 тис. грн, або на 457,13%. Водночас дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги скоротилася на 3 835 289 тис. грн, або на 52,47%, що є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про прискорення розрахунків із покупцями та покращення політики управління дебіторами. Зменшення дебіторської заборгованості при одночасному зростанні виручки означає підвищення оборотності коштів і зростання реального грошового потоку від реалізації продукції. Це дозволило підприємству зміцнити ліквідність та забезпечити фінансову стійкість у період активного зростання.

У 2022 р. ситуація різко погіршилася. Чистий дохід скоротився на 8 191 060 тис. грн, або на 36,33%, що стало наслідком кризових економічних умов, зниження обсягів виробництва та реалізації продукції. При цьому дебіторська заборгованість зросла на 6 141 800 тис. грн, або на 176,77%, що свідчить про значне погіршення платіжної дисципліни контрагентів. Фактично підприємство продовжувало реалізовувати продукцію, однак значна частина коштів не надходила своєчасно на рахунки. Таке різке збільшення дебіторської заборгованості в умовах падіння доходу є негативним сигналом, оскільки означає заморожування оборотного капіталу та підвищення ризику неповернення коштів. Одночасно кредиторська заборгованість зросла на 726 339 тис. грн, або на 46,53%, що свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел короткострокового фінансування. Наслідком цього стало скорочення валового прибутку на 65,24%, операційного фінансового результату – на 72,17%, а чистого прибутку – на 76,26%.

У 2023 р. негативна тенденція продовжилася. Чистий дохід скоротився ще на 4 518 184 тис. грн, або на 31,47%, а валовий прибуток зменшився на 3 627 383 тис. грн. Водночас дебіторська заборгованість скоротилася на 2 963 230

тис. грн, або на 30,81%, що частково свідчить про активізацію роботи з боржниками та повернення частини коштів. Проте це скорочення було досягнуто переважно на фоні зниження обсягів реалізації, а не виключно за рахунок підвищення ефективності кредитної політики. Зменшення дебіторської заборгованості позитивно вплинуло на ліквідність підприємства, однак цього виявилось недостатньо для компенсації втрат від падіння доходів. Додатково негативний вплив мали зростання інших операційних витрат на 41,28% та скорочення інших операційних доходів на 26,96%, що призвело до від'ємного фінансового результату від операційної діяльності.

У 2024 р. підприємство продемонструвало часткове відновлення діяльності. Чистий дохід зріс на 5 977 194 тис. грн, або на 60,66%, що супроводжувалося збільшенням валового прибутку на 2 262 686 тис. грн, або на 226,27%. Разом із цим дебіторська заборгованість збільшилася на 2 219 101 тис. грн, або на 33,36%. Така динаміка є логічною в умовах розширення обсягів реалізації, однак вона свідчить і про послаблення контролю за розрахунками з покупцями. Зростання дебіторської заборгованості означає, що частина приросту виручки не була забезпечена реальним надходженням грошових коштів. Одночасно кредиторська заборгованість збільшилася на 904 556 тис. грн, або на 37,56%, що може свідчити про дефіцит власних оборотних ресурсів. Крім того, значне зростання витрат на збут на 96,35% суттєво посилило навантаження на фінансові результати підприємства, через що операційний збиток повністю подолати не вдалося.

У 2025 р. фінансовий стан підприємства знову погіршився. Незважаючи на незначне зростання чистого доходу на 157 982 тис. грн, або на 1,0%, чистий фінансовий результат зменшився на 2 780 072 тис. грн, а операційний результат погіршився на 3 348 872 тис. грн. Однією з ключових причин стало різке зростання інших операційних витрат на 491,72%. Водночас дебіторська заборгованість скоротилася на 7 624 884 тис. грн, або на 85,94%, що може свідчити як про активне погашення боргів покупцями, так і про суттєве скорочення обсягів продажу з відстрочкою платежу. З одного боку, це

позитивно вплинуло на оборотність коштів і ліквідність, однак одночасне різке зростання кредиторської заборгованості на 3 525 454 тис. грн, або на 106,44%, свідчить про суттєві проблеми з фінансуванням поточної діяльності. Підприємство фактично компенсувало нестачу власних фінансових ресурсів за рахунок збільшення боргів перед постачальниками та іншими кредиторами (рис. 1.1).

Рис.2.1 – Динаміка товарної дебіторської заборгованості ПРАТ «ЦГЗК»

Аналіз фінансового стану ПРАТ «ЦГЗК» за 2020–2025 рр. свідчить про суттєву нестабільність фінансово-господарської діяльності підприємства, яка проявляється у різких коливаннях ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Найбільш успішним для підприємства був 2021 рік, тоді як у 2023–2025 рр. спостерігалось суттєве погіршення більшості фінансових показників (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Фінансові показники ПРАТ «ЦГЗК», 2020-2025 роки

№	Найменування показника	Нормативне значення	Розраховане значення						Відхилення, (+;-)				
			2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2025 р. від 2024 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Показники ліквідності													
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0 збільшення	0,045	0,01	0,014	0,012	0,077	0,00	-0,035	0,004	-0,002	0,065	-0,08
2.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	>1	0,997	2,269	1,923	1,623	1,449	0,90	1,272	-0,346	-0,3	-0,174	-0,55
3.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 – 0,8	0,951	1,913	1,817	1,536	1,411	0,85	0,962	-0,096	-0,281	-0,125	-0,56
Показники фінансової стійкості													
1.	Коефіцієнт фінансової стійкості	>0,5	0,517	0,843	0,675	0,535	0,522	0,30	0,326	-0,168	-0,14	-0,013	-0,22
2.	Коефіцієнт фінансування	<1 зменшення	1,476	0,403	0,618	0,869	0,914	2,37	-1,073	0,215	0,251	0,045	1,46
3.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (ВОК)	>0,1	-0,003	1,269	0,923	0,799	0,193	-0,18	1,272	-0,346	-0,124	-0,606	-0,37
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільшення	-0,003	0,28	0,486	0,3818	0,2187	-0,37	0,283	0,206	-0,1042	-0,1631	-0,58
Показники ділової активності													
1.	Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	0,699	1,42	0,848	0,4827	0,6607	0,62	0,721	-0,572	-0,3653	0,178	-0,04
2.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	збільшення	1,546	2,8	1,958	1,513	1,92	1,67	1,254	-0,842	-0,445	0,407	-0,25
3.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	1,714	2,642	1,292	0,838	1,251	1,49	0,928	-1,35	-0,454	0,413	0,23

Продовження табл. 2.3.

Показники рентабельності													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільшення	0,09	0,562	0,125	-0,65	-0,027	-0,13	0,472	-0,437	-0,775	0,623	-0,157
2.	Коефіцієнт рентабельності продаж	>0, збільшення	0,129	0,396	0,148	-0,135	-0,041	-0,21	0,267	-0,248	-0,283	0,094	-0,251
3.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0	0,221	1,045	0,191	-0,113	-0,051	-0,32	0,824	-0,854	-0,304	0,062	-0,371

Аналіз показників ліквідності свідчить про зниження платоспроможності підприємства упродовж досліджуваного періоду. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2020–2023 рр. перебував на критично низькому рівні — від 0,045 до 0,012, що свідчить про недостатність абсолютно ліквідних активів для погашення поточних зобов'язань. У 2024 р. показник тимчасово зріс до 0,077, однак уже у 2025 р. фактично наблизився до нуля. Така тенденція означає гострий дефіцит грошових коштів та високий ризик втрати поточної платоспроможності. Причиною цього могли бути значні обсяги дебіторської заборгованості, уповільнення надходження коштів від покупців та збільшення короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2021 р. зріс до 2,269, що значно перевищувало нормативне значення та свідчило про достатній обсяг оборотних активів для покриття поточних зобов'язань. Однак у наступні роки показник систематично знижувався: до 1,923 у 2022 р., 1,623 у 2023 р., 1,449 у 2024 р. та 0,90 у 2025 р. У 2025 р. коефіцієнт став нижчим за нормативне значення, що означає втрату здатності підприємства повністю покривати короткострокові борги оборотними активами. Подібна динаміка є наслідком скорочення обсягів реалізації, збільшення кредиторської заборгованості та погіршення структури оборотного капіталу.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також демонструє негативну тенденцію. У 2020–2024 рр. показник перевищував нормативне значення, однак у 2025 р. знизився до 0,85, що свідчить про погіршення можливостей підприємства погашати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів. Незважаючи на те, що значення все ще перевищує мінімально допустимий рівень, негативна тенденція вказує на поступове виснаження ліквідних ресурсів.

Показники фінансової стійкості також характеризуються негативною динамікою. Коефіцієнт фінансової стійкості у 2020 р. становив 0,517, що відповідало нормативному значенню, а у 2021 р. зріс до 0,843, що свідчило про високий рівень фінансової незалежності. Проте у наступні роки показник

поступово знижувався і у 2025 р. становив лише 0,30, що є критично низьким рівнем. Це свідчить про зростання залежності підприємства від позикового капіталу та погіршення структури джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансування у 2020 р. перевищував нормативне значення та становив 1,476, що вказувало на переважання позикових коштів у структурі капіталу. У 2021–2024 рр. показник перебував у межах нормативу, однак у 2025 р. зріс до 2,37, що свідчить про різке збільшення фінансової залежності від кредиторів. Така ситуація є наслідком зростання кредиторської заборгованості та скорочення власного капіталу внаслідок збиткової діяльності.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами у 2020 р. мав від'ємне значення (-0,003), що свідчило про дефіцит власного оборотного капіталу. У 2021–2024 рр. показник перевищував нормативне значення, однак у 2025 р. знову став від'ємним (-0,18). Це означає, що підприємство втратило можливість фінансувати оборотні активи за рахунок власних джерел і було змушене залучати короткострокові позикові кошти.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2021–2023 рр. демонстрував позитивну тенденцію, що свідчило про достатню частку мобільних власних ресурсів. Однак у 2024–2025 рр. показник різко скоротився та у 2025 р. набув від'ємного значення (-0,37), що означає втрату фінансової гнучкості та нестачу власних оборотних ресурсів.

Показники ділової активності демонструють суттєве уповільнення оборотності ресурсів підприємства після 2021 р. Коефіцієнт оборотності активів зріс із 0,699 у 2020 р. до 1,42 у 2021 р., що свідчило про ефективне використання активів для формування доходу. Проте у 2022–2023 рр. показник різко скоротився до 0,848 та 0,483 відповідно, що було наслідком падіння обсягів реалізації продукції. У 2024 р. спостерігалось часткове відновлення показника до 0,661, однак у 2025 р. він знову знизився до 0,62.

Аналогічну тенденцію мали коефіцієнти оборотності основних засобів та власного капіталу. У 2021 р. підприємство максимально ефективно використовувало наявні ресурси, однак у наступні роки їх оборотність суттєво

знизилася через скорочення виручки, зростання простоїв виробництва та погіршення ринкової кон'юнктури. Часткове відновлення у 2024–2025 рр. не забезпечило повернення до рівня 2021 р.

Найбільш критичною є ситуація з показниками рентабельності. Коефіцієнт рентабельності активів у 2021 р. зріс до 0,562, однак уже у 2023 р. став від'ємним (-0,65), а у 2025 р. становив -0,13. Це свідчить про збиткове використання активів підприємства та втрату здатності генерувати прибуток. Причинами стали скорочення доходів, зростання операційних витрат, нестабільність зовнішнього середовища та погіршення ефективності виробничої діяльності.

Коефіцієнт рентабельності продажів також демонструє різке погіршення: з 0,396 у 2021 р. до -0,21 у 2025 р. Це означає, що кожна гривня реалізації у 2025 р. приносила підприємству збитки. Основними факторами стали зростання собівартості продукції, витрат на збут та інших операційних витрат при одночасному скороченні обсягів продажу.

Рентабельність власного капіталу у 2021 р. досягла високого рівня — 1,045, однак у 2023–2025 рр. стала від'ємною. У 2025 р. показник становив -0,32, що свідчить про втрату ефективності використання власного капіталу та зниження інвестиційної привабливості підприємства.

Отже, результати аналізу свідчать, що фінансовий стан ПРАТ «ЦГЗК» у 2020–2021 рр. характеризувався відносною стабільністю та високою ефективністю діяльності, однак починаючи з 2022 р. підприємство зазнало суттєвого погіршення фінансових результатів. Основними негативними тенденціями стали зниження ліквідності, погіршення фінансової стійкості, уповільнення оборотності капіталу та формування збиткової діяльності. Особливо критичним є 2025 рік, коли більшість показників набули значень, нижчих за нормативні, що свідчить про високі ризики втрати фінансової стійкості та необхідність термінового впровадження заходів щодо оптимізації витрат, підвищення ефективності управління оборотним капіталом, скорочення

кредиторської заборгованості та відновлення прибутковості діяльності підприємства.

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ПРАТ «Центральний ГЗК» свідчить про суттєві зміни у структурі розрахунків підприємства протягом 2023–2025 рр., що відображає як особливості фінансово-господарської діяльності гірничо-збагачувального комбінату, так і вплив нестабільного економічного середовища, воєнних ризиків та змін у податково-розрахунковій політиці (табл. 24).

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2024 р. зросла на 63 745 тис. грн, або на 90,67 % порівняно з 2023 р., що може свідчити про збільшення обсягів передоплат постачальникам сировини, енергоресурсів чи транспортних послуг. Для підприємств гірничо-металургійного комплексу така тенденція часто пов'язана із необхідністю забезпечення безперервності виробничого процесу в умовах нестабільності постачання. Водночас у 2025 р. показник скоротився на 71 687 тис. грн, або на 53,48 %, що свідчить про оптимізацію авансових платежів та часткове повернення до більш збалансованої системи розрахунків.

Дебіторська заборгованість з бюджетом у 2024 р. збільшилася на 599 403 тис. грн, або на 172,33 %, що є надзвичайно значним приростом. Така ситуація може бути наслідком накопичення сум бюджетного відшкодування ПДВ, характерного для експортоорієнтованих підприємств гірничорудної галузі. Оскільки Метінвест та підприємства його структури орієнтовані на зовнішні ринки, затримки бюджетного відшкодування в умовах воєнного стану могли істотно вплинути на зростання дебіторської заборгованості. У 2025 р. показник зменшився на 220 683 тис. грн, або на 23,30 %, що може свідчити про часткове погашення бюджетної заборгованості державою або скорочення податкових переplat. Особливо показовим є різке скорочення дебіторської заборгованості з податку на прибуток: у 2024 р. вона зменшилася на 42 540 тис. грн, або на 90,09 %, а у 2025 р. ще на 23 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Показники нетоварної дебіторської заборгованості

Показники, тис. грн	2023 р.	2024 р.	Абс.відхилення 2024/2023	Відносне відхилення 2024/2023, %	2025 р.	Абс. відхилення 2025/2024	Відносне відхи- лення 2025/2024, %
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	70 307,00	134 052,00	63 745,00	90,67	62 365,00	-71 687,00	-53,48
з бюджетом	347 839,00	947 242,00	599 403,00	172,33	726 559,00	-220 683,00	-23,30
у тому числі з податку на прибуток	47 219,00	4 679,00	-42 540,00	-90,09	4 656,00	-23,00	-0,49
з нарахованих доходів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
із внутрішніх розрахунків	19 925,00	19 940,00	15,00	0,08	0,00	-19 940,00	-100,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	5 603 714,00	4 689 836,00	-913 878,00	-16,31	11 461 376,00	6 771 540,00	144,39

Вищезгадане свідчить про практично повне врегулювання переплат чи авансових внесків з податку на прибуток та стабілізацію податкових розрахунків підприємства.

Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами протягом усього досліджуваного періоду була відсутня, що характеризує відсутність прострочених або неотриманих доходів за фінансовими операціями. Це позитивно впливає на оцінку якості фінансового менеджменту підприємства.

Показник дебіторської заборгованості із внутрішніх розрахунків у 2024 р. практично не змінився, збільшившись лише на 15 тис. грн, або на 0,08 %. Однак у 2025 р. він повністю зник, що може свідчити про завершення внутрішньокорпоративних розрахунків або реструктуризацію взаємодії між пов'язаними підприємствами групи.

Найбільшу частку в структурі дебіторської заборгованості займала інша поточна дебіторська заборгованість. У 2024 р. вона скоротилася на 913 878 тис. грн, або на 16,31 %, що можна оцінити позитивно, оскільки це свідчить про прискорення погашення заборгованості контрагентами та підвищення ефективності управління оборотними активами. Проте вже у 2025 р. спостерігається різке зростання цього показника на 6 771 540 тис. грн, або на 144,39 %. Така тенденція є негативною, оскільки може свідчити про суттєве накопичення прострочених боргів покупців, погіршення платоспроможності контрагентів або збільшення обсягів реалізації продукції з відстрочкою платежу. Для гірничо-збагачувального комбінату це створює ризики зниження ліквідності та уповільнення оборотності оборотного капіталу.

Отже, незважаючи на окремі позитивні тенденції, зокрема скорочення переплат з податку на прибуток та оптимізацію авансових платежів, різке зростання іншої поточної дебіторської заборгованості у 2025 р. свідчить про необхідність посилення контролю за розрахунками з контрагентами, удосконалення кредитної політики та активізації претензійно-позовної роботи підприємства.

Система бухгалтерського обліку на ПРАТ «Центральний ГЗК» функціонує як повністю трансформована облікова модель, що вже давно базується на МСФЗ («IFRS»). Перехід на цю методологію відбувся в межах корпоративної трансформації групи та був зумовлений необхідністю забезпечення прозорості фінансової інформації, підвищення інвестиційної привабливості та уніфікації облікових процедур із практиками глобального ринку капіталу. У результаті підприємство веде облік не як адаптацію національних стандартів, а як системно інтегровану IFRS-модель, у якій національна регуляторика використовується переважно для податкових цілей.

Функціонально бухгалтерський облік централізований і переданий на аутсорсинг до ТОВ «Метінвест Бізнес Сервіс», який виконує роль єдиного обліково-сервісного центру для підприємств групи. Така організаційна модель дозволяє відокремити виробничі процеси від функцій фінансового відображення: первинні документи формуються безпосередньо на комбінаті у місцях виникнення господарських операцій, тоді як їх перевірка, обробка, класифікація та відображення у фінансовій звітності здійснюється централізовано. Це забезпечує єдині стандарти обліку, мінімізує варіативність облікових підходів та підвищує якість фінансових даних.

Технологічною основою облікової системи є ERP-платформа SAP, яка інтегрує фінансовий, управлінський та операційний облік в єдиному цифровому середовищі. У межах SAP реалізовано принцип паралельного обліку, коли одна й та сама господарська операція одночасно відображається у фінансовій звітності за МСФЗ та в управлінських аналітичних розрізах. Це дозволяє забезпечити не лише регламентовану звітність, але й оперативну аналітику для управління витратами, ліквідністю та ефективністю виробництва.

Особливістю сучасної облікової системи є її процесна та сервісна структура. Метінвест Бізнес Сервіс здійснює обробку бухгалтерських даних у форматі стандартизованих бізнес-процесів («P2P», «O2C», «R2R»), що повністю інтегровані в SAP. Це означає, що облік не є лише фіксацією фактів

господарського життя, а частиною наскрізного цифрового процесу управління ресурсами підприємства.

Важливою характеристикою є високий рівень уніфікації облікової політики, яка визначається централізовано для всієї групи та повністю узгоджена з «IFRS-вимогами» щодо визнання доходів, оцінки активів, обліку зобов'язань та формування резервів. Для ГЗК це має особливе значення, оскільки дозволяє коректно відображати складні виробничі процеси, значні запаси сировини, довгострокові активи та капіталомісткі інвестиційні проєкти.

Контрольна функція обліку реалізується через вбудовані механізми SAP: автоматизовані маршрути погодження, матричні системи доступу та внутрішні контрольні процедури. Це формує багаторівневу систему фінансового контролю, у якій поєднуються автоматизовані перевірки, централізований моніторинг та корпоративний внутрішній аудит.

Облікова політика щодо розрахунків з різними дебіторами на ПРАТ «Центральний ГЗК» формується як складова єдиної корпоративної «IFRS-орієнтованої» системи фінансового обліку, що забезпечує уніфіковані підходи до визнання, оцінки та подальшого відображення дебіторської заборгованості в облікових регістрах і фінансовій звітності. У межах цієї політики дебіторська заборгованість розглядається не лише як фінансовий актив, а як елемент управління ліквідністю та кредитним ризиком підприємства, що має критичне значення для капіталомісткого гірничо-збагачувального виробництва.

Методологічною основою є застосування вимог МСФЗ (зокрема IFRS 9 «Фінансові інструменти»), відповідно до яких дебіторська заборгованість визнається фінансовим активом на дату виникнення договірних прав на отримання грошових коштів або інших економічних вигод. Первісна оцінка здійснюється за справедливою вартістю, яка, як правило, дорівнює номінальній сумі договору, після чого вона підлягає оцінці за амортизованою собівартістю з урахуванням очікуваних кредитних збитків.

Ключовою особливістю облікової політики є застосування моделі очікуваних кредитних збитків (ECL), яка передбачає формування резерву

сумнівних боргів не за фактом виникнення прострочення, а на основі прогнозової оцінки кредитного ризику контрагентів. Такий підхід дозволяє більш адекватно відображати фінансові ризики, особливо в умовах нестабільного зовнішнього середовища та значної частки відстрочених розрахунків, характерних для промислових підприємств гірничо-металургійного комплексу.

Організаційно-методичне забезпечення обліку ДЗ централізовано здійснюється сервісною структурою Метінвест Бізнес Сервіс із використанням ERP-системи SAP, що забезпечує єдині правила класифікації дебіторів, стандартизовані підходи до їх аналітичного обліку та автоматизований контроль строків погашення. У системі SAP реалізовано деталізацію дебіторської заборгованості за видами контрагентів (покупці, постачальники за авансами, бюджетні органи, внутрішньогрупові розрахунки, інші дебітори), що дозволяє забезпечити багатовимірний аналіз фінансових потоків.

Особлива увага в обліковій політиці приділяється управлінню простроченою заборгованістю. Для цього встановлюються єдині критерії класифікації боргу за строками виникнення, застосовуються процедури регулярного моніторингу платоспроможності контрагентів, а також механізми автоматичного нарахування резервів. У випадку суттєвого погіршення фінансового стану дебітора підприємство застосовує індивідуальний підхід до оцінки очікуваних втрат, що дозволяє підвищити точність фінансових оцінок.

Внутрішньогрупові розрахунки регулюються окремими корпоративними регламентами, які забезпечують їх елімінування при консолідації фінансової звітності. Такі операції обліковуються з використанням уніфікованих трансфертних підходів, що мінімізує ризик викривлення фінансового результату на рівні групи.

Таким чином, облікова політика щодо дебіторської заборгованості на ПРАТ «ЦГЗК» є системно інтегрованою, ризик-орієнтованою та повністю узгодженою з вимогами МСФЗ, що забезпечує достовірне відображення

фінансових активів, ефективне управління кредитними ризиками та підтримку стратегічної фінансової стабільності підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Витяг з облікової політики ПРАТ «ЦГЗК»

Напрями обліку	Положення облікової політики
Метод оцінки	Дебіторська заборгованість з основної діяльності та інша дебіторська заборгованість спочатку обліковуються за справедливою вартістю, а надалі оцінюються за амортизованою вартістю з використанням методу ефективної відсоткової ставки за вирахуванням резерву на знецінення.
Створення резерву на знецінення дебіторської заборгованості	Резерв на знецінення дебіторської заборгованості створюється у випадках, коли існує об'єктивне свідчення того, що ПРАТ «ЦГЗК» не зможе отримати повну суму заборгованості відповідно до первісних або переглянутих умов. Ознаками того, що дебіторська заборгованість з основної діяльності знецінена, вважаються істотні фінансові труднощі боржника, ймовірність його банкрутства або фінансової реорганізації, а також несплата або прострочення платежу. Сума резерву являє собою різницю між балансовою вартістю активу та теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною відсотковою ставкою. Балансова вартість активу зменшується за рахунок відповідного резерву, а сума збитку визнається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат. Коли дебіторська заборгованість з основної діяльності стає безповоротною, вона списується за рахунок резерву під дебіторську заборгованість за основною діяльністю.
Повернення раніше списаних сум	Кредитується за рахунок інших операційних витрат у звіті про фінансові результати.
Перегляд сум дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість з основної діяльності та інша дебіторська заборгованість, умови якої переглянуті, враховується за амортизованою вартістю на підставі нової структури переглянутих грошових потоків. Відповідні прибутки або збитки визнаються у звіті про фінансові результати на дату перегляду, які згодом амортизуються за методом ефективної відсоткової ставки. Якщо умови дебіторської заборгованості переглядаються або змінюються іншим чином внаслідок фінансових труднощів позичальника або емітента, збиток від знецінення оцінюється з використанням первісної ефективної відсоткової ставки до зміни умов.
Передплати	Передплати обліковуються за первісною вартістю за вирахуванням резерву на знецінення. Якщо є свідчення того, що активи, товари або послуги, до яких відноситься передплата, не будуть отримані, балансова вартість передплати зменшується, а відповідний збиток від знецінення визнається у звіті про фінансові результати. Розрахунок за деякими продажами та закупівлями проводиться за допомогою векселів, які являють собою договірні боргові інструменти. Продажі та закупівлі, розрахунок за якими планується провести векселями, обліковуються за розрахованою керівництвом справедливою вартістю, яка буде отримана або передана при негрошових розрахунках. Справедлива вартість визначається на підставі наявних ринкових даних.

2.2 Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами на ПРАТ «ЦГЗК» та їх оподаткування

Основним первинним документом є «Наказ (розпорядження) про направлення у відрядження» (дод. И) або «Про видачу підзвітних коштів», який визначає підстави, строки та мету використання коштів (дод. К). Саме цей документ ініціює виникнення підзвітної суми та є базою для подальшого бухгалтерського відображення операції (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Встановлення розміру добових у Положенні про відрядження

Варіант	Як реалізувати	Приклад суми добових
Єдиний базовий розмір	Встановлюється один фіксований розмір добових для всіх відряджень незалежно від напрямку	300 грн
Диференціація за регіоном	Передбачає різні розміри добових залежно від регіону відрядження (вищі для великих міст, нижчі для інших населених пунктів)	390 грн — міста-мільйонники; 300 грн — інші міста
Зменшення добових через харчування в готелі	Розмір добових коригується у випадку включення харчування у вартість проживання	240 грн — 1 прийом їжі; 165 грн — 2 прийоми; 105 грн — 3 прийоми
Міжнародні поїздки	Добові визначаються відповідно до країни відрядження або внутрішньої шкали підприємства	56–80 євро або власна внутрішня норма
Без диференціації по посадах	Єдиний підхід до всіх працівників без врахування посади, рівня або статусу	—

Джерело: [55]

Документом, який підтверджує фактичну видачу коштів, є видатковий касовий ордер або платіжне доручення (у разі безготівкового перерахування). Вони фіксують момент передачі коштів підзвітній особі та є підставою для відображення дебіторської заборгованості працівника перед підприємством [22]. Основним звітним первинним документом є «Авансовий звіт підзвітної особи» (дод. Л), який подається після завершення виконання доручення або відрядження. До нього обов'язково додаються підтвердні документи, що засвідчують фактичне використання коштів. До таких документів належать касові чеки, фіскальні чеки РРО/ПРРО, товарні та фіскальні накладні, квитанції

банківських терміналів, проїзні документи (квитки), рахунки-фактури, акти виконаних робіт або наданих послуг, а також інші розрахункові документи, що підтверджують понесені витрати. У випадку відряджень обов'язковим первинним документом також є посвідчення про відрядження або відповідний запис у системі електронного обліку відряджень (у разі його застосування в SAP-середовищі), а також документи, що підтверджують фактичні дати перебування у відрядженні: проїзні квитки, готельні рахунки та ін. [22] (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Первинні документи з обліку РПО

Назва документу	Характеристика
1	2
Прибутковий касовий ордер (ПКО), форма КО -1	Це документ, в якому фіксують оприбуткування готівки в касу. Здійснення виправлень у ПКО заборонено. У ПКО зазначають підставу для складання й перелічують додані до нього документи. Заборонено видавати ПКО на руки особам, які вносять готівку. У ПКО, який оформляють на загальну суму проведених підприємством касових операцій (отримання готівки з банку за чеком та оприбуткування її в касі), реквізити «Прийняти від...» не заповнюють.
Видатковий касовий ордер (ВКО), форма КО - 2	Оформляють видачу готівки з каси. Будь яке виправлення у видаткових касових ордерах не допускається. При виписці ВКО фіксують підставу для його складання та перелічують додані до нього документи. Перед тим як підписати ВКО у керівника підприємства і головного бухгалтера, документ реєструють у Журналі реєстрації, в якому йому привласнюють порядковий номер. Якщо до доданих ВКО документах (розрахунків, відомостях, накладних) є дозвільний підпис керівника, то дублювати його на самому ВКО не обов'язково. Особам, які одержують готівку, сам ордер не видається. У видатковому касовому ордері, виписаному на загальну суму проведених підприємством операцій (здавання готівки до банку), реквізит «Одержав» не заповнюється.
Відомість на виплату грошей	При видачі готівки за Відомістю на виплату грошей ВКО оформляють після проведення видачі. Тоді саме їх реєструють в Журналі реєстрації. Готівку на підприємстві видають лише тій особі, на чие прізвище оформлене ВКО. Отримавши гроші на руки, одержувач проставляє в документі дату й підпис. Якщо гроші необхідно видати третій особі, то одержувач повинен оформити на неї довіреність.
Платіжне доручення	Є розпорядженням обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого контрагента. Дане перерахування повинно містити підставу, підтверджену документально. Документи, що підтверджують правомірність платежу, можуть бути: договір, акт (виконаних робіт, наданих послуг тощо), накладна, рахунок фактура, товарно - транспортна накладна, податкова накладна, наказ тощо.
Виписка банку	Це документ, який видається банком підприємству та відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Вона замінює собою реєстр аналітичного обліку за операціями на поточному рахунку та одночасно є підставою для бухгалтерських записів.

1	2
Розрахунковий чек	Це паперовий розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене розпорядження платника банку, що його обслуговує, провести переказ суми грошей на користь визначеного в ньому отримувача.
Простий вексель	Це письмове боргове зобов'язання встановленої форми, що дає право його власнику (векселедержателю) вимагати від боржника (векседавця) безумовної сплати зазначеної у векселі суми грошей у визначений термін. Також використовують переказний вексель - це письмовий наказ векседавця платнику (трасату) про сплату векселедержателю певної суми грошей у визначеному місці у визначений час. Причому отримувачем коштів може виступати як перший векселедержатель (ремітент), так і кожен з наступних векселедержателів (індосант). На комбінації розрахунки векселями проводять строком не більше трьох місяців, оскільки вони вважаються еквівалентами грошових коштів.

У табл. 2.8 представлені документи для підтвердження добових витрат у відрядженні.

Таблиця 2.8 – Документальне підтвердження добових витрат у відрядженні

Документ	Призначення та роль у підтвердженні добових
Наказ про відрядження	Обов'язковий документ, що фіксує факт направлення працівника у відрядження, його мету, строки та умови
Квитки / транспортні документи	Підтверджують факт переміщення працівника до місця відрядження та назад
Подорожній лист	Використовується при службових поїздках службовим автомобілем для підтвердження маршруту та витрат
Відмітки прикордонної служби	Підтверджують перетин державного кордону при закордонних відрядженнях
Результати виконаного завдання (договір, акт тощо)	Підтверджують господарську мету відрядження та його виробничу доцільність
Звіт працівника про відрядження	Рекомендований документ, що узагальнює фактичні витрати та результати поїздки
Посвідчення про відрядження	Використовується за рішенням підприємства як додатковий контрольний документ

Завершальним елементом є бухгалтерська довідка або розрахунок, який формується в системі SAP та підтверджує закриття підзвітної суми: або шляхом списання витрат на відповідні рахунки обліку, або шляхом повернення невикористаних коштів до каси чи на банківський рахунок підприємства. Інтерфейс SAP ERP для обліку розрахунків з підзвітними особами ПРАТ

“ЦГЗК” (відображення бухгалтерських проводок та авансових звітів) наведено в дод. М.

Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» є активним рахунком класу 3 Плану рахунків бухгалтерського обліку і призначений для узагальнення інформації про заборгованість, яка виникає у процесі господарської діяльності підприємства та не відображається на спеціалізованих рахунках розрахунків з покупцями, постачальниками, бюджетом чи персоналом із оплати праці. За дебетом рахунку 37 відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом - її погашення, списання або зменшення. Аналітичний облік ведеться в розрізі контрагентів, видів заборгованості та строків її виникнення [22] (табл. 2.3).

У межах цього рахунку ключове місце займає субрахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами», який використовується для обліку розрахунків з працівниками підприємства, що отримали грошові кошти під звіт на господарські потреби, відрядження або інші виробничі витрати. По дебету субрахунку 372 відображається видача коштів підзвітній особі (виникнення дебіторської заборгованості працівника перед підприємством). По кредиту: списання витрат згідно з затвердженим авансовим звітом або повернення невикористаних коштів до каси чи на поточний рахунок підприємства (табл. 2.9). Підставою для бухгалтерських записів за субрахунком 372 є вищезгаданий «Наказ про відрядження» або «Розпорядження про видачу підзвітних сум», видаткові касові ордери або платіжні інструкції при безготівковому перерахуванні, авансові звіти підзвітних осіб з підтвердними первинними документами (чеки, квитанції, проїзні документи, акти виконаних робіт тощо). Без належним чином оформленого авансового звіту списання підзвітних сум на витрати не допускається [22].

Аналітичний облік за субрахунком 372 ведеться по кожній підзвітній особі окремо із зазначенням суми виданих коштів, строків їх використання та залишку заборгованості. Особлива увага приділяється контролю строків подання авансових звітів, оскільки прострочена підзвітна заборгованість

підлягає утриманню із заробітної плати або іншому врегулюванню відповідно до внутрішніх регламентів підприємства [22].

Таблиця 2.9 – Характеристика 372 субрах.

Дебет 372	Кредит 372
Відображають кошти, надані під звіт працівнику на відрядження, на закупівлю товарів або послуг, на інші господарські потреби	Відображають списання коштів, наданих підзвітній особі, згідно «Звіту про використання коштів/електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт» за наявності підтверджуючих документів

Таким чином, рахунок 37 і субрахунок 372 забезпечують узагальнений та аналітичний облік різних видів дебіторської заборгованості, а також контроль за використанням підзвітних коштів, що є важливою складовою системи внутрішнього фінансового контролю підприємства [22].

У системі бухгалтерського обліку ПРАТ «ЦГЗК» для деталізації РПО застосовується розширена структура аналітичних рахунків, побудована на восьмизначному кодуванні відповідно до внутрішнього робочого плану рахунків. Такий підхід забезпечує підвищений рівень аналітичності облікової інформації, дозволяє чітко розмежовувати операції за видами витрат, валютою розрахунків та цільовим призначенням авансованих сум, а також підвищує контроль за їх використанням і своєчасністю звітування (табл. 2.510).

Таблиця 2.10 – Витяг з робочого плану ПРАТ «Центральний ГЗК»

Код аналітичного рахунку	Зміст операцій
37211000	Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті по відрядженнях
37212000	Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті по господарських потребах
37213000	Розрахунки з підзвітними особами в іноземній валюті по відрядженнях (бюджетні фінансові витрати)
37220000	Розрахунки з підзвітними особами в іноземній валюті по відрядженнях та господарських потребах
37299999	Технічний рахунок для перерахунку курсових різниць по підзвітних сумах

У межах лютого на комбінаті здійснювалося авансування підзвітних сум для забезпечення поточної господарської діяльності. Зокрема, працівнику Коваль О.П. були видані кошти для придбання матеріальних ресурсів виробничо-господарського призначення в сумі 520 грн, тоді як працівнику Іваненко М.В. надано аванс на витрати, пов'язані зі службовим відрядженням, у розмірі 910 грн. Відображення відповідних операцій у системі бухгалтерського обліку наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Бухгалтерське відображення операцій із видачі та використання підзвітних коштів на господарські потреби і витрати службових відряджень працівників

Первинний документ	Дата	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Видача підзвітних сум на господарські потреби					
ПКО, банківський чек	05.02	Надходження готівкових коштів з банківського рахунку до каси для подальших виплат на господарські потреби та авансування відрядження	30100000	31100000	1430
ВКО	05.02	Видано підзвітні кошти працівнику Коваль О.П. на господарські потреби	37212000	30100000	520
Авансовий звіт	06.02	Затверджено звіт Коваль О.П., оприбутковано придбані матеріальні цінності	20100000	37212000	361,11
Касовий чек	06.02	Відображено податковий кредит з ПДВ за підтвердними документами	64100000	37212000	72,22
ПКО	06.02	Повернено невикористаний залишок коштів Коваль О.П.	30100000	37212000	86,67
ВКО, квитанція банку	06.02	Зараховано повернуті кошти на поточний рахунок підприємства	31100000	30100000	86,67
Видача підзвітних сум на службове відрядження					
ВКО	05.02	Видано аванс працівнику Іваненко М.В. на відрядні витрати	37211000	30100000	910
Авансовий звіт	05.02	Затверджено звіт Іваненко М.В. за фактичними витратами згідно підтвердних документів	84000000; 92000000	37211000; 84000000	755,56
Касовий чек	17.02	Відображено податковий кредит з ПДВ за витратами у відрядженні	64100000	37211000	154,44

Позабалансовий рахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість» використовується в системі бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про суми дебіторської заборгованості, які були визнані

безнадійними та списані з балансу підприємства у встановленому порядку, але щодо яких зберігається можливість подальшого контролю та потенційного відшкодування у разі зміни фінансового стану боржника або надходження коштів у майбутньому. Його застосування забезпечує збереження аналітичної інформації про втрати минулих періодів без впливу на балансові показники поточного періоду [47].

За своєю економічною сутністю цей рахунок не відображає активів або зобов'язань у балансі, а виконує виключно контрольну функцію. Основне його призначення полягає в забезпеченні спостереження за списаними сумами дебіторської заборгованості протягом строку позовної давності або іншого періоду, визначеного обліковою політикою підприємства. Це дозволяє бухгалтерській службі відслідковувати потенційні надходження, вести претензійно-позовну роботу та формувати повну інформаційну базу для управлінських рішень [47].

Кореспонденція за позабалансовим рахунком 071 має специфічний характер, оскільки він не бере участі у подвійній системі записів у класичному розумінні. Відображення операцій здійснюється односторонньо: при списанні безнадійної дебіторської заборгованості її сума одночасно відноситься на витрати підприємства за відповідними балансовими рахунками, після чого переноситься на позабалансовий облік за дебетом рахунку 071. У разі подальшого погашення такої заборгованості здійснюється зворотне списання з позабалансового рахунку (кредит 071) з одночасним відображенням фактичного надходження грошових коштів на балансових рахунках обліку грошових коштів або доходів [47].

У системі бухгалтерського обліку операцій із підзвітними особами при формуванні вартості матеріальних ресурсів застосовуються положення НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати». Відповідно до НП(С)БО 9, «первісна оцінка придбаних запасів визначається як сукупність фактичних витрат на їх придбання, включаючи суму, сплачену постачальникам за умовами договорів, а також додаткові витрати, безпосередньо пов'язані з їх доставкою та

приведенням у стан, придатний для використання» [6]. Якщо придбання здійснюється через службові поїздки, витрати на відрядження можуть бути включені до собівартості запасів за умови їх прямого зв'язку з процесом заготівлі. Водночас, НП(С)БО 16 передбачає: «визнання таких витрат у складі витрат того періоду, в якому вони фактично виникли, якщо інше не визначено управлінським рішенням підприємства» [31].

У практичній діяльності підприємства можливі різні підходи до розподілу витрат на відрядження між вартістю запасів і витратами періоду, що відображається у бухгалтерських проведеннях (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Варіанти відображення в обліку витрат підзвітних осіб при формуванні первісної вартості запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дата	Дт	Кт	Сума, грн
Варіант 1. Повне включення витрат на відрядження до собівартості запасів					
1	Оприбутковано матеріали, придбані підзвітною особою за авансовим звітом (без ПДВ)	11.04.2025	20100000	37212000	1250,00
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за придбаними запасами	11.04.2025	64100000	37212000	250,00
3	Включено витрати на відрядження до вартості придбаних запасів	11.04.2025	20100000	37212000	180,00
4	Відображено ПДВ за витратами відрядження	11.04.2025	64100000	37212000	18,00
Варіант 2. Часткове віднесення витрат на запаси та часткове списання на витрати періоду					
5	Частину витрат на відрядження включено до первісної вартості запасів	22.06.2025	20100000	37211000	100,00
6	Відображено ПДВ у складі витрат відрядження	22.06.2025	64100000	37211000	20,00
7	Частину витрат віднесено до витрат діяльності підприємства	22.06.2025	84000000	37211000	70,00
8	Списано витрати на фінансовий результат звітного періоду	22.06.2025	92000000	84000000	70,00
9	Додатково відображено ПДВ за витратами відрядження	22.06.2025	64100000	37211000	14,00
Варіант 3. Повне віднесення витрат на відрядження до витрат періоду					
10	Усі витрати на відрядження включено до адміністративних витрат	03.10.2025	84000000	37211000	180,00
11	Списано адміністративні витрати на результат діяльності	03.10.2025	92000000	84000000	180,00
12	Відображено податковий кредит з ПДВ за витратами відрядження	03.10.2025	64100000	37211000	18,00

Такий варіативний підхід у практиці обліку дає можливість підприємству обґрунтовано формувати собівартість запасів або визнавати витрати періоду залежно від управлінської політики та економічної доцільності.

У бухгалтерському обліку підприємства операції з різними видами ДЗ відображаються через систему розрахункових рахунків, що забезпечує аналітичне відокремлення підзвітних сум, авансів, позик, розрахунків за претензіями та іншої дебіторської заборгованості. Такий підхід дозволяє контролювати рух грошових коштів, своєчасність їх повернення, а також достовірність відображення взаєморозрахунків у межах облікової політики підприємства [30].

Нижче наведено узагальнену кореспонденцію рахунків за типовими господарськими операціями (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Бухгалтерське відображення операцій з розрахунків з різними категоріями дебіторів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Обліковий регістр
1	Видано підзвітні кошти на витрати службового відрядження	37210000	30110000	1925,00	Видатковий касовий ордер
2	Повернено невикористаний залишок авансу на відрядження	30110000	37210000	95,00	Прибутковий касовий ордер
3	Видано підзвітні кошти на господарські потреби	37210000	30110000	1460,00	Видатковий касовий ордер
4	Повернено залишок невикористаних коштів на господарські потреби	30110000	37210000	120,00	Прибутковий касовий ордер
5	Отримано додаткову оплату за надані послуги	30110000	36120000	5120,00	Прибутковий касовий ордер
6	Частково оплачено вартість матеріальних цінностей	30110000	37702000	1745,50	Прибутковий касовий ордер
7	Надано короткострокову позику працівнику	37730000	30100000	3100,00	Видатковий касовий ордер
8	Повернено раніше виданий авансовий платіж через банк	31102007	37110000	2150,00	Банківська виписка
9	Отримано дохід від оренди майна підприємства	31101001	37700000	3950,00	Банківська виписка
10	Відшкодовано суму штрафних санкцій контрагентом	31101001	37400000	3180,00	Банківська виписка

РПО не формують окремого рядка у фінансовій звітності, однак повністю інтегруються до показників дебіторської заборгованості залежно від строків погашення та економічної сутності операцій. У балансі підприємства такі суми

відображаються у складі ДЗ за розрахунками з іншими дебіторами, як правило, у поточній частині оборотних активів, оскільки аванси під звіт мають короткостроковий характер і підлягають звітуванню або поверненню у межах звичайного операційного циклу (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Місце ДЗ за розрахунками у Балансі

Код рядка	Зміст відображення
II розділ активу	
1125	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги
1135	Розрахунки з бюджетом. Показується сума дебіторської заборгованості, яка підлягає відшкодуванню з бюджету або заліку в рахунок наступних платежів, яка узгоджена з фінансовими і податковими органами.
1130	За виданими авансами. Показується сума фактично виданих авансів, наданих іншим підприємством у рахунок наступних платежів за мінусом зарахованої суми авансів після одержання товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг.
1155	Інша поточна дебіторська заборгованість. Показується сума заборгованості, що підлягає отриманню від інших дебіторів, а саме: розрахунки з підзвітними особами, за претензіями, які пред'явлені постачальникам, підрядникам, транспортним організаціям та іншим організаціям, а також за пред'явленими їм та визнаними штрафами, пенєю, неустойками, за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів якщо винуватця виявлено, за позиками, виданими членам кредитних спілок, усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці і підзвітними особами) та інші розрахунки, розрахунки за обов'язковими платежами.

У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), розділ I «Фінансові результати», безпосереднього рядка для підзвітних сум не передбачено, однак їх економічний вплив опосередковано формується через витрати. Зокрема, витрати на відрядження та інші витрати підзвітних осіб відображаються у рядку 2180 «Інші операційні витрати», а за функціональною ознакою також можуть включатися до рядків 2130 «Адміністративні витрати» або 2150 «Витрати на збут» залежно від напрямку діяльності, з яким пов'язані витрати [51].

У Звіті про рух грошових коштів, у розділі I «Рух коштів у результаті операційної діяльності», видача підзвітних сум відображається у рядку 3115 «Витрачання коштів на оплату праці та аванси працівникам» (або споріднених

рядках операційного вибуття залежно від форми деталізації), тоді як повернення невикористаних сум працівниками відображається у складі рядка 3110 «Надходження від повернення авансів».

У Примітках до фінансової звітності, розділ «Дебіторська заборгованість» (зокрема розкриття структури поточної дебіторської заборгованості), підзвітні суми можуть деталізуватися у складі рядка 1125 «Інша поточна дебіторська заборгованість», що дозволяє користувачам звітності оцінити обсяг авансування персоналу та ступінь його використання в операційному циклі підприємства.

У формі №2-інвестиції (або споріднених формах статистичного спостереження щодо інвестиційної діяльності) підзвітні суми можуть опосередковано впливати на показники капітальних інвестицій у разі, якщо через підзвітних осіб здійснюється придбання основних засобів або інших довгострокових активів. У такому випадку витрати, профінансовані через підзвітних осіб, включаються до загального обсягу капітальних інвестицій підприємства.

У формі №1-ПВ «Звіт із праці» підзвітні суми не відображаються безпосередньо, однак можуть опосередковано впливати на показники витрат на відрядження, які враховуються у складі фонду оплати праці або витрат, пов'язаних із використанням робочої сили, залежно від методології формування даних.

У формі №3-борг (за наявності подання такої звітності на підприємстві або в межах галузевих вибіркового спостережень) підзвітні суми можуть бути включені до загальної структури дебіторської заборгованості за розрахунками з працівниками, що дозволяє статистично оцінювати внутрішню заборгованість підприємства перед персоналом у частині авансування витрат.

Форма державного статистичного спостереження № 1-Б (місячна, термінова) «Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість» є окремою формою статистичної звітності Держстату, яка

історично використовується для оперативного моніторингу фінансового стану підприємств.

За своєю структурою вона включає два ключові блоки: розділ «Фінансові результати» та розділ «Дебіторська і кредиторська заборгованість», причому саме другий розділ є найбільш аналітично значущим для оцінки розрахунків підприємств між собою та з іншими контрагентами. Подання здійснюється на підставі даних бухгалтерського обліку і носить регулярний (здебільшого місячний) характер у межах визначеного кола респондентів.

Відомо, що в сучасній практиці державної статистики України відбувається поступова гармонізація та скорочення дублюючих форм звітності, оскільки значна частина інформації вже акумулюється через фінансову звітність (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів), яка подається також до податкових органів і використовується в статистичних узагальненнях. Тому для частини підприємств форма 1-Б може не застосовуватися або подаватися лише тими респондентами, які включені до відповідних вибірових статистичних спостережень.

У табл. 2.15 представлені умови виникнення понаднормових добових та їх оподаткування.

Розглянемо умовний приклад для ПРАТ «ПРАТ «ЦГЗК» у контексті відрядження працівника до м.Києва для участі у переговорах з постачальниками обладнання. Припустимо, внутрішнім положенням підприємства встановлено добові у розмірі 900 грн/день, а неоподатковуваний ліміт для України у 2026 році становить 864,70 грн/день. Працівник перебував у відрядженні 5 днів.

Загальна сума добових становить:

$$900 \times 5 = 4\,500 \text{ грн.}$$

Неоподатковувана частина: $864,70 \times 5 = 4\,323,50 \text{ грн.}$

Отже, понаднормова сума дорівнює 176,50 грн.

Саме ця різниця розглядається як додаткове благо працівника. Для цілей оподаткування вона «бруттується» (приводиться до нарахованого доходу) та включається до бази оподаткування ПДФО і військовим збором.

Розрахунок виглядає так: оподатковуваний дохід визначається як

$$176,50 \times 1,21951 = 215,11 \text{ грн.}$$

Далі нараховується:

- ПДФО 18%: 38,72 грн
- військовий збір 5%: 10,76 грн

Таблиця 2.15 – Умови виникнення понаднормових добових та їх оподаткування

Підстава визнання добових понаднормовими	Зміст ситуації	Наслідки
Перевищення встановленого ліміту	Добові перевищують норматив: 800 грн (2025 р.) або 864,70 грн (2026 р.) для України; 80 євро для закордонних відряджень	Сума перевищення визнається оподатковуваним доходом працівника
Неврегульовані (неоформлені) дні відрядження	Нарахування добових здійснено задні без належного наказу або підтвердження відрядження	Добові вважаються необґрунтованими витратами та оподатковуються як додаткове благо
Відсутність підтвердних документів	Не подано документи, що підтверджують факт, мету або тривалість відрядження	Вся або частина суми добових підлягає оподаткуванню
Порушення строків звітування	Авансовий звіт не подано у встановлені строки	Добові можуть бути перекваліфіковані у оподатковуваний дохід працівника
Оподаткування понаднормових добових (2026 р.)	Розрахунок податкових зобов'язань із суми перевищення	$\text{ПДФО} = (\text{добові} - 864,70) \times 1,21951 \times 18\%$; $\text{ВЗ} = (\text{добові} - 864,70) \times 5\%$; ЄСВ не нараховується

Джерело: [55]

Таким чином, для ПРАТ «ЦГЗК» надлишково встановлені добові не впливають на витрати підприємства в повному обсязі, але формують додаткове податкове зобов'язання як податкового агента, який зобов'язаний утримати та перерахувати відповідні суми до бюджету.

У результаті економічна сутність операції полягає в тому, що лише частина добових зберігає компенсаційний характер, тоді як перевищення трансформується у фіскально контрольований дохід працівника з чітко визначеним податковим навантаженням.

2.3 Проблемні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами та можливі шляхи їх вирішення

У практиці податкового та бухгалтерського адміністрування особливу увагу приділено дотриманню порядку оформлення та строків звітування за коштами, виданими під звіт. Норми ПКУ (зокрема, ст. 170.9) встановлюють, що підтвердження використання підзвітних сум здійснюється виключно через належно оформлений та своєчасно поданий «Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт». Відхилення від затверджених строків або відсутність підтверджених документів може бути кваліфіковане контролюючими органами як порушення податкової дисципліни з відповідними наслідками щодо оподаткування доходів фізичної особи та застосування штрафних санкцій до підприємства [36].

Для цілей оподаткування не форма документа як така є визначальною, а його відповідність вимогам первинного документа та своєчасність подання. У разі порушення строків або відсутності підтвердження витрат, суми, видані працівнику, можуть бути розцінені як додаткове благо з відповідним оподаткуванням ПДФО та військовим збором із застосуванням натурального коефіцієнта [36] (табл. 2.16-2.17). Узагальнюючи, слід підкреслити, що ключовим ризиком для підприємства у сфері підзвітних сум є не лише порушення строків звітування, а й неправильна кваліфікація виплат, що безпосередньо впливає на об'єкт оподаткування працівника та податкові витрати підприємства. Саме тому контроль за підзвітними операціями має

здійснюватися як елемент внутрішнього податкового комплаєнсу з обов'язковою перевіркою первинних документів і строків їх подання.

Таблиця 2.16 – Узагальнені строки звітування за підзвітними сумами відповідно до ПКУ

Вид операції	Спосіб отримання коштів	Граничний строк подання звіту
Службове відрядження (з використанням готівки або коштів, виданих через касу)	Готівка з каси підприємства	До завершення 5-го банківського дня після повернення з відрядження (ст. 170.9 ПКУ)
Службове відрядження	Кошти, зняті з платіжної картки	До 3-го банківського дня після завершення відрядження (п. 170.9.3 ПКУ)
Службове відрядження	Безготівкові розрахунки карткою	До 10 банківських днів після завершення відрядження, з можливістю продовження до 20 днів за наявності обґрунтованих причин (п. 170.9.3 ПКУ)
Виконання окремих цивільно-правових дій	Будь-який спосіб отримання коштів	До 5 банківських днів після завершення дії (п. 170.9.2 ПКУ)

Таблиця 2.17 – Наслідки порушення порядку обліку та звітування за підзвітними сумами

Суб'єкт відповідальності	Характер порушення	Фінансові та податкові наслідки	Нормативне підґрунтя
Працівник (підзвітна особа)	Неповернення залишку підзвітних коштів або несвоєчасне звітування	Визнання суми додатковим благом із нарахуванням ПДФО та військового збору із застосуванням натурального коефіцієнта	п. 164.2 ПКУ, п. 170.9 ПКУ
Працівник	Неповернення іновалютних підзвітних сум	Оподаткування як доходу фізичної особи з перерахунком за курсом НБУ та застосуванням загального податкового навантаження	п. 164.2 ПКУ, валютне законодавство
Посадові особи підприємства	Порушення касової дисципліни та порядку оформлення підзвітних операцій	Адміністративний штраф від 1700 до 3400 грн (залежно від повторності порушення)	ст. 164-2 КУпАП
Підприємство	Видача підзвітних коштів без належного звітування або перевищення строків використання	Фінансова санкція у вигляді штрафу у відсотках від суми порушення (застосовується за результатами перевірки НБУ/ДПС)	Положення НБУ про ведення касових операцій
Підприємство	Відсутність підтверджувальних документів при готівкових розрахунках	Невизнання витрат та можливе донарахування податкових зобов'язань	ПКУ, вимоги до первинних документів

Детальніше про специфіку податкового контролю у дод. Н.

Оподаткування операцій із підзвітними особами в системі бухгалтерського обліку підприємства формується на стику податкового та трудового законодавства, оскільки кожна така операція потенційно впливає як на об'єкт оподаткування фізичної особи, так і на витрати юридичної особи. У практиці гірничо-збагачувального підприємства ключовим є правильне документальне підтвердження цільового використання авансів, адже саме воно визначає податкові наслідки [36].

Якщо працівник своєчасно подав авансовий звіт і підтвердив витрати первинними документами, такі суми не включаються до оподатковуваного доходу фізичної особи. У цьому випадку відсутній об'єкт оподаткування ПДФО та ВЗ, а підприємство визнає витрати відповідно до їх економічної сутності як адміністративні, збутові або виробничі витрати, або ж включає їх до первісної вартості активів, якщо йдеться про придбання запасів чи основних засобів [36].

У разі порушення встановлених строків звітування або непідтвердження витрат документально, сума виданих коштів набуває ознак додаткового блага працівника. У такій ситуації вона підлягає оподаткуванню ПДФО за загальною ставкою із застосуванням натурального коефіцієнта, а також військовим збором. Податкові зобов'язання при цьому виникають незалежно від того, чи фактично повернено кошти до каси підприємства після спливу граничних строків [36].

Особливу увагу слід приділяти операціям із використанням корпоративних платіжних інструментів. При безготівкових розрахунках контроль строків звітування є більш жорстким, однак податкові наслідки аналогічні: відсутність підтвердних документів прирівнюється до нецільового використання підзвітних сум із подальшим оподаткуванням доходу працівника.

Щодо податку на додану вартість, він не формує окремого об'єкта оподаткування в операціях з підзвітними особами, але має значення для формування податкового кредиту. Право на податковий кредит виникає лише

за наявності належно оформлених фіскальних або розрахункових документів, які підтверджують придбання товарів чи послуг для господарської діяльності підприємства [36].

Для підприємства важливим є також контроль касової дисципліни, оскільки перевищення строків використання готівки або видача нових авансів без звітування за попередніми сумами може призводити до фінансових санкцій з боку контролюючих органів. Такі санкції не впливають безпосередньо на об'єкт оподаткування працівника, але формують додаткові витрати підприємства, що відображаються у фінансовому результаті.

Тож податковий режим операцій із підзвітними особами базується на принципі документального підтвердження та своєчасності звітування: за наявності повного пакета документів витрати визнаються нейтральними з точки зору ПДФО, а за його відсутності виникає оподатковуваний дохід із відповідними наслідками для працівника та непрямим фінансовим навантаженням для підприємства [36].

У практиці бухгалтерського обліку гірничо-збагачувального комбінату РПО належать до найбільш операційно навантажених ділянок, оскільки поєднують готівкові та безготівкові розрахунки, елементи податкового обліку, контроль первинних документів та управління витратами різних центрів відповідальності. Саме ця багатокомпонентність формує низку типових проблем, які системно впливають на якість облікової інформації та фінансову дисципліну [44].

Однією з ключових проблем є несвоєчасність подання авансових звітів працівниками. У виробничих умовах комбінату відрядження та господарські закупівлі часто мають оперативний характер, однак повернення документів до бухгалтерії затримується через віддаленість підрозділів, змінний графік роботи та логістичні фактори. Це призводить до тимчасового викривлення дебіторської заборгованості та ускладнює оперативний контроль за використанням коштів.

Іншою суттєвою проблемою є недостатня якість первинних документів, що подаються підзвітними особами. На практиці трапляються відсутність

обов'язкових реквізитів у чеках, нечітке підтвердження господарської мети витрат або некоректне оформлення закордонних відряджень. У результаті бухгалтерія змушена витрачати додатковий час на уточнення або відмову у визнанні витрат, що підвищує ризики податкових донарахувань.

Також характерною є проблема порушення цільового використання підзвітних коштів. У виробничих підрозділах комбінату інколи відбувається змішування витрат різного економічного призначення (господарські потреби, відрядження, дрібні закупівлі), що ускладнює правильне віднесення сум на рахунки витрат або капіталізації у вартість активів. Це створює ризики неправильного формування собівартості продукції.

Окремо слід виділити складність валютних операцій у випадку закордонних відряджень або закупівель. Коливання валютних курсів, необхідність перерахунку витрат за курсом НБУ та правильне відображення курсових різниць часто призводять до розбіжностей між авансовими звітами та бухгалтерськими даними.

Проблемним аспектом також є недостатня автоматизація облікових процедур. У багатьох випадках облік підзвітних сум ведеться з використанням змішаних підходів (ERP-система та ручні реєстри), що підвищує ризик технічних помилок, дублювання операцій або втрати аналітики за працівниками.

Слід відзначити ризики податкового характеру, пов'язані з неправильним або несвоечасним закриттям підзвітних сум. У разі порушення строків звітування такі суми можуть бути перекваліфіковані як додаткове благо працівника з відповідним нарахуванням ПДФО та ВЗ, що створює додаткове податкове навантаження на підприємство та формує потенційні штрафні санкції.

Систематизація проблем обліку розрахунків із підзвітними особами в ПРАТ «ЦГЗК», причини виникнення, вплив та наслідки для підприємства наведена в табл. 2.18.

Таблиця 2.18 - Систематизація проблем обліку розрахунків із підзвітними особами

Проблема та її опис	Причина виникнення проблеми	Напрямок впливу	Можливі наслідки для підприємства
1	2	3	4
Несвоєчасне подання авансових звітів працівниками після використання підзвітних коштів або завершення відрядження	Недостатній контроль з боку бухгалтерії та керівників структурних підрозділів, низька дисципліна працівників	Достовірність бухгалтерського обліку, своєчасність закриття розрахунків	Порушення касової дисципліни, штрафні санкції, накопичення дебіторської заборгованості
Відсутність підтверджувальних документів щодо здійснених витрат	Недбале ставлення підзвітних осіб до оформлення документів, втрата чеків та квитанцій	Правильність визнання витрат у бух. та податковому обліку	Невизнання витрат, податкові донарахування, фінансові втрати
Неправильне оформлення первинних документів, наявність помилок у реквізитах та сумах	Недостатня обізнаність працівників щодо вимог законодавства та внутрішніх положень	Якість документообігу та достовірність облікових даних	Викривлення фінансової звітності, претензії контролюючих органів
Перевищення встановлених норм витрат на відрядження або господар. потреби	Відсутність чітких лімітів або слабкий контроль за використанням коштів	Рівень витрат та ефективність використання ресурсів	Перевитрати коштів, зниження прибутковості підприємства
Використання підзвітних коштів не за цільовим призначенням	Недостатній внутрішній контроль та відсутність оперативного моніторингу витрат	Фінансова дисципліна та цільове використання коштів	Зловживання, фінансові втрати, підвищення ризику шахрайства
Несвоєчасне повернення невикористаних підзвітних сум до каси підприємства	Відсутність контролю строків повернення коштів та відповідальності працівників	Стан розрахунків із працівниками та ліквідність підприємства	Зростання простроченої дебіторської заборгованості
Відсутність постійного контролю зарозрахунками із підзвітними особами	Недосконалість системи внутрішнього контролю та аналітичного обліку	Ефективність управління фінансовими ресурсами	Накопичення помилок, складність проведення аудиту
Подвійне відшкодування одних і тих самих витрат	Недостатня перевірка авансових звітів та дублювання документів	Точність обліку витрат та контроль грошових потоків	Безпідставне списання коштів, збитки підприємства
Помилки при відображенні операцій на рахунках бухг. обліку	Низький рівень автоматизації та людський фактор	Достовірність фін.звітності та аналітичних даних	Викривлення фінансових результатів і показників діяльності

1	2	3	4
Помилки при відображенні операцій на рахунках бухгалтерського обліку	Низький рівень автоматизації та людський фактор	Достовірність фін.звітності та аналітичних даних	Викривлення фінансових результатів і показників діяльності
Недостатня автоматизація процесу обліку підзвітних сум	Використання застарілих програмних продуктів або ручного обліку	Швидкість та точність обробки інформації	Зростання трудомісткості роботи бухгалтерії, ризик помилок
Відсутність актуальних внутрішніх положень щодо підзвітних сум	Несвоєчасне оновлення облікової політики підприємства	Організацію документообігу та фінансового контролю	Неузгодженість дій працівників, порушення процедур контролю
Недотримання вимог податкового законодавства при обліку підзвітних сум	Складність нормативної бази та часті законодавчі зміни	Податковий облік і взаємодії з контролюючими органами	Податкові штрафи, пеня та фінансові санкції
Надмірна тривалість перевірки та затвердження авансових звітів	Бюрократизація процесів погодження документів	Оперативність документообігу та управлінських рішень	Затримка формування звітності та обробки витрат
Низький рівень фінансової відповідальності підзвітних осіб	Відсутність системи матеріальної відповідальності та контролю	Рациональність використання коштів підприємства	Зростання непродуктивних витрат
Відсутність інтеграції між бухгалтерським та управлінським обліком підзвітних сум	Використання різних інформаційних систем без синхронізації даних	Якість управлінської інформації та аналіз витрат	Ускладнення планування та прийняття управлінських рішень
Ризик шахрайства та фальсифікації підтверджених документів	Недостатній рівень внутрішнього аудиту та перевірки документів	Економічну безпеку підприємства	Прямі фінансові втрати та репутаційні ризики
Часті зміни правового регулювання обліку відряджень і підзвітних сум	Постійне оновлення законодавства у сфері бухгалтерського та податкового обліку	Стабільність облікової політики підприємства	Помилки через використання неактуальних норм
Недостатній рівень цифровізації авансової звітності та документообігу	Відсутність електронного документообігу та сучасних ERP-систем	Ефективність роботи бухгалтерської служби	Збільшення адміністративних витрат та часу обробки документів
Відсутність аналітичного моніторингу витрат підзвітних осіб	Недостатня увага до управлінського аналізу витрат	Якість контролю та бюджетування витрат	Ускладнення виявлення неефективних витрат
Складність обліку закордонних відряджень та валютних операцій	Коливання валютних курсів і різні вимоги до підтверджених документів	Точність оцінки витрат та валютних розрахунків	Валютні втрати, помилки у фінансовій звітності

Отже, основними проблемами залишаються несвоєчасне подання авансових звітів, недостатній контроль за використанням підзвітних сум, помилки в оформленні первинних документів, низький рівень автоматизації облікових процесів та ризики зловживань з боку підзвітних осіб. Встановлено, що причинами виникнення зазначених проблем є недосконалість системи внутрішнього контролю, недостатня цифровізація документообігу, часті зміни нормативно-правового регулювання та недостатній рівень фінансової дисципліни окремих працівників. Це призводить до викривлення даних фінансової звітності, зростання дебіторської заборгованості, підвищення ризику податкових санкцій і неефективного використання коштів підприємства.

У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває вдосконалення системи обліку розрахунків із підзвітними особами шляхом впровадження автоматизованих систем контролю, електронного документообігу, внутрішніх регламентів та посилення аналітичного моніторингу витрат. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню прозорості облікових процесів, зміцненню фінансової дисципліни, мінімізації ризиків порушень і забезпеченню більш ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства.

ВИСНОВКИ

ПРАТ «ЦГЗК» належить до підприємств гірничо-збагачувальної промисловості та здійснює видобуток і переробку залізної руди з подальшим виробництвом концентрату та агломераційної сировини. Його діяльність характеризується значними виробничими масштабами, розгалуженою структурою підрозділів і суттєвими потоками внутрішніх та зовнішніх розрахунків, що обумовлює підвищену роль розрахунків з підзвітними особами як інструменту оперативного фінансування господарських потреб, відряджень і закупівель матеріалів.

Аналіз наведених даних свідчить, що у структурі дебіторської заборгованості підприємства розрахунки за виданими авансами, які безпосередньо пов'язані з підзвітними особами, демонструють значну волатильність. У 2024 році їх обсяг зріс із 70 307 тис. грн до 134 052 тис. грн, тобто більш ніж удвічі, що може свідчити про активізацію авансування виробничих і господарських процесів, розширення обсягів закупівель через підзвітних осіб або зростання тривалості розрахункового циклу між видачею коштів та їх підтвердженням авансовими звітами. У 2025 році спостерігається суттєве зниження до 62 365 тис. грн, що може бути ознакою посилення фінансової дисципліни, підвищення рівня документального контролю або переходу до більш централізованих безготівкових розрахунків.

Показники розрахунків з бюджетом демонструють різке зростання у 2024 році та подальше скорочення у 2025 році. Така динаміка опосередковано впливає на підзвітні операції через механізм податкового відшкодування та формування податкового кредиту, оскільки значна частина підзвітних витрат пов'язана з придбанням товарів і послуг із ПДВ. Коливання цих сум може свідчити про зміну податкового навантаження та структури операційних витрат підприємства.

Інша поточна дебіторська заборгованість є найбільш масштабною статтею та демонструє суттєве зростання у 2025 році більш ніж удвічі

порівняно з 2024 роком. Це може вказувати на розширення внутрішніх розрахунків, зокрема через підзвітні механізми, авансування контрагентів або збільшення обсягів тимчасово відволічених оборотних коштів. Для системи обліку підзвітних осіб це створює додаткове навантаження на контроль строків звітування та підтвердження витрат.

Проведений аналіз показує, що РПО на ПРАТ «ЦГЗК» є чутливим елементом структури дебіторської заборгованості, який безпосередньо реагує на зміни в обсягах виробничої діяльності, політиці авансування та рівні фінансового контролю. Коливання показників у 2023–2025 роках свідчать про періодичні зміни в підходах до управління оборотним капіталом і необхідність посилення внутрішнього контролю за використанням підзвітних коштів.

На ПРАТ «ЦГЗК» дана ділянка обліку функціонує в умовах застосування МСФЗ, що суттєво впливає на підходи до визнання, оцінки та розкриття інформації про підзвітні операції. Перехід на МСФЗ зумовлює пріоритет економічної сутності над формою, а отже, всі операції з підзвітними особами розглядаються через призму фактичного руху економічних вигід та контролю над ресурсами підприємства.

У межах облікової політики ПРАТ «Центральний ГЗК», сформованої відповідно до МСФЗ, визначено порядок авансування працівників, правила документального оформлення підзвітних сум та вимоги до їх підтвердження. Первинними документами виступають видаткові касові ордери (форма КО-2), прибуткові касові ордери (форма КО-1), авансові звіти з обов'язковим додаванням фіскальних чеків РРО/ПРРО, квитанцій терміналів, банківських виписок, проїзних документів та інших підтвердних документів. Облікова політика також регламентує строки подання авансової звітності та відповідальність підрозділів за дотримання касової дисципліни.

Облік розрахунків з підзвітними особами здійснюється із застосуванням рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами», який в системі МСФЗ забезпечує відображення короткострокової дебіторської заборгованості працівників або зобов'язань підприємства перед ними до моменту остаточного

звітування. За дебетом рахунку фіксується видача авансів, за кредитом - затвердження авансових звітів, повернення невикористаних сум або списання витрат відповідно до їх економічного призначення (адміністративні, збутові, виробничі або капіталізовані витрати у складі запасів).

Особливістю організації обліку на підприємстві є використання інтегрованої ERP-системи SAP S/4HANA, яка забезпечує наскрізну автоматизацію процесів підзвітності: від ініціювання заявки на аванс до погодження витрат та їх відображення в головній книзі. Використання SAP дозволяє забезпечити багаторівневий контроль лімітів, автоматичну прив'язку витрат до центрів відповідальності, а також оперативне формування аналітичної звітності в режимі реального часу, що є критично важливим для великого гірничо-збагачувального підприємства з розгалуженою структурою підрозділів.

З точки зору податкових наслідків, навіть за умов застосування МСФЗ та SAP-системи, вирішальним залишається дотримання вимог ст. 170.9 ПКУ щодо строків подання авансових звітів та повноти документального підтвердження витрат. Порушення цих вимог призводить до визнання сум додатковим благом працівника з відповідним оподаткуванням ПДФО та військовим збором, що формує додаткові фіскальні ризики для підприємства.

Таким чином, система обліку РПО на ПРАТ «Центральний ГЗК» характеризується поєднанням вимог МСФЗ, внутрішньої облікової політики, застосування рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» та високого рівня автоматизації на базі SAP ERP. Така інтеграція забезпечує підвищену прозорість витрат, контроль руху грошових коштів і мінімізацію ризиків викривлення фінансової та податкової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості. *Научно-технический сборник. Серія: Економічні науки*. 2019. № 77. С. 268–273.
2. Безкоровайна Л. Розрахунки з підзвітними особами: здійснюємо та обліковуємо. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1353/26606> (дата звернення: 31.05.2026).
3. Белозерцев В. С., Савченко Д. В. Особливості обліку розрахунків з підзвітними особами на промисловому підприємстві. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8512> (дата звернення: 31.05.2026).
4. Братаніч Н. Відрядження працівників: порядок оформлення. *Консультант кадровика. Трудові правовідносини*. 2013. № 14 (50). URL: <https://kadrhelp.com.ua/vidryadzhennya-pracivnikiv-poryadok-oformlennya> (дата звернення: 31.05.2026).
5. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф. Ф. Бутинець та ін.; за ред. Ф. Ф. Бутинця. 8-ме вид., допов. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
6. Бухоблік. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1–35. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/2653-psbu.html> (дата звернення: 31.05.2026).
7. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 536 с.
8. Відрядження без кордонів: спецвипуск. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 90. 63 с.
9. Відрядження: бухгалтерські проводки. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7348-vdryadjennya-buhgaltersk-provodki> (дата звернення: 31.05.2026).

10. Волкова І. А. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 228 с.
11. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: практич. посіб. Київ: Лібра, 2001. 670 с.
12. Граковський Ю. А. Витрати на відрядження: бухгалтерський та податковий облік. *Вісник*. 2015. № 35. С. 20–24.
13. Дубровська Є. В. Дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість». *Економіка*. 2009. № 2. С. 202–205.
14. Дуда Т. Т. Розрахункові аспекти обліку витрат на закордонне відрядження. *Economic sciences*. 2014. № 3 (212). С. 156–160.
15. Івахненко В., Горбаток М., Львовчкін В. Економічний аналіз: підручник. Київ: КНЕУ, 1999. 459 с.
16. Кадацька А. М., Пташнік О. С. Проблеми обліку розрахунків з підзвітними особами та працівниками щодо витрат на відрядження. *Вісник СНАУ. Серія «Фінанси і кредит»*. 2011. № 1.
17. Кім Г. М., Сопко В., Кім С. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 440 с.
18. Кияшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 3 (93).
19. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 77–78.
20. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 31.05.2026).
21. Корніюк О. Карткові розрахунки: пріоритети розвитку. *Бухгалтерія*. 2008. № 14. С. 69–71.
22. Крупка Я. Д., Задорожній З. В., Гудзь Н. В. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 451 с.

23. Кульбицький С. П. Організація роботи бухгалтерії: поради, практика. *Податки та бухгалтерський облік*. 2004. № 61. С. 24–26.
24. Кучеренко Н. Ю. Проблеми обліку розрахунків із підзвітними особами. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА»*. 2015. Вип. 22. С. 257–262.
25. Лищенко О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Вісник Запорізького інституту державного та муніципального управління*. 2009. № 1. С. 114–117.
26. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 368 с.
27. Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи. *Економіст*. 2010. № 11.
28. Меліхова Т. О., Бережна Т. І. Удосконалення фінансового обліку та внутрішнього контролю розрахунків з підзвітними особами. *Ефективна економіка*. 2022. № 11. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/717/725> (дата звернення: 31.05.2026).
29. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення: 31.05.2026).
30. Москалюк О. Г. Облік та контроль дебіторської заборгованості. *Економічні науки*. 2012. С. 173–178.
31. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 31.05.2026).
32. Орлов І. В. Бухгалтерський облік і контроль суб'єктів господарювання: теорія і методологія: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 400 с.

33. Откаленко О. Методика обліку розрахунків з підзвітними особами в установах державного сектору. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. № 1(2). С. 240–247. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-240-247>
34. Партин Г. О., Загородній А. Г., Пилипенко Л. М. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики. Київ: Знання, 2009. 422 с.
35. Плаксієнко В. Я. та ін. Відрядження: документування й відображення в бухгалтерському та податковому обліку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5. № 1. С. 176–189.
36. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 31.05.2026).
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 31.05.2026).
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 31.05.2026).
39. Постанова Кабінету Міністрів України № 98 від 02.02.2011 «Про суми та склад витрат на відрядження...». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/98-2011-п> (дата звернення: 31.05.2026).
40. Пономаренко О. Г. Облік розрахунків з підзвітними особами: труднощі очевидного. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 1. С. 42–47.
41. Розрахунки з підзвітними особами: сучасний погляд на нові правила обліку. URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/rozrahunki-zpidzvitnimi-osobami> (дата звернення: 31.05.2026).
42. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 662 с.
43. Синиця Ю. С., Бандурко Є. О. Удосконалення обліку та внутрішнього контролю розрахунків із підзвітними особами. *Ефективна економіка*. 2023. № 12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2725/2761> (дата звернення: 31.05.2026).

44. Синиця Ю. С., Поплевіна О. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із підзвітними особами. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. № 7(3). <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.06>
45. Сопко В. В. та ін. Організація і методика проведення аудиту: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Професіонал, 2006. 576 с.
46. Тарасова Г. О. Особливості обліку відрядження по Україні та за кордон. *Інтернаука*. 2018. № 11 (51). Т. 2. С. 49–54.
47. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник. 5-те вид. Київ: А.С.К., 2000. 784 с.
48. Томашевська І. Л. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку. *Податки та бухгалтерський облік*. 2005. № 6. С. 18–20.
49. Центральний ГЗК: офіційний сайт. URL: <https://cgok.metinvestholding.com/uk-ua/>
50. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 31.05.2026).
51. Чабанов Н. В., Василенко Ю. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Київ: Академія, 2003. 688 с.
52. Чебанова А. Ю. Проблеми обліку розрахунків з підзвітними особами. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА»*. 2019. Вип. 73. С. 279–284.
53. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: Знання, 2004. 447 с.
54. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ : Наказ Міністерства фінансів України від 02.04.2014 р. № 372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14#Text> (дата звернення: 31.05.2026).
55. Добові на відрядження: правила 2025-2026. URL: <https://factor.academy/blog/trudovi-shtrafi-na-2026-rik/> (дата звернення: 31.05.2026).

56. Міністерство фінансів України. Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон : наказ Міністерства фінансів України від 13.03.1998 № 59, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31.03.1998 за № 218/2658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text> (дата звернення: 31.05.2026).

57. Лобінцова В.В. Цифрова трансформація обліку розрахунків з підзвітними особами: сучасні проблеми та виклики організації фінансового контролю. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку (до 210-річчя Львівського торговельно-економічного університету):* XXI Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених. 28 травня 2026 року, м. Львів: Львівський торговельно-економічний університет.